

UNGDOM & FRITID

LANDSFORENING FOR FRITIDSKLUBBER OG UNGDOMSHUS

FAKTA OM KLUBB

KLUBBUNDERSØKELSEN 2008

Ungdom & Fritids tilstandsrapport
over fritidsklubbene i Norge

Bearbeidet og skrevet av Ane Hammerø

Forord

Dette er 3. gang det gjennomføres en klubbundersøkelse i regi av Ungdom & Fritid. Første gang var i 1997 og andre gang var i 2002. De nye tallene fra 2008 bygger på undersøkelsen fra 2002, slik at vi i år skal kunne se noen utviklingstrekk. Det er dessverre ikke mulig å se på utviklingen fra 1997, da spørreskjema og datagrunnlag ikke samsvarer nok. Vi valgte denne gangen også å legge til noen nye spørsmål, da vi så at noen områder hadde behov for utdyping.

Det er viktig å understreke at en slik undersøkelse vil ha sine begrensninger. Fritidsklubbfeltet er mangeartet, og det er store forskjeller mellom de ulike tiltakene. Vi har tiltak med godt over tusen brukere i uka, og over ti ansatte, og vi har små fritidsklubber som har åpent en kveld eller to i måneden, som drives på svært små stillingsandeler. Det er vanskelig å lage et spørreskjema som fanger opp alle variasjonene, men vi håper at denne rapporten kan gi et bilde av hvor store forskjeller det faktisk er innen dette feltet.

De offentlige registrene over fritidsklubber og ungdomstiltak i Norge er svært mangelfulle. Den eneste offentlige registreringen som finnes er KOSTRA, og dette er ikke et tilfredsstillende verktøy for å kartlegge tiltak som fritidsklubber og ungdomshus. Kategorien fritidsklubb er her slått sammen med "ferieklubber, musikkverksted, medieverksted ol.". Dette gjør at vi ikke kan si med sikkerhet hvor mange fritidsklubber og lignende tiltak kommunene faktisk rapporterer inn. Det samme gjelder rapporteringen for ansatte i denne gruppen, her er kategorien likelydende. Ut over dette kan man ikke hente ut noe informasjon om klubbene innenfor dagens rapporteringssystem. Hvor mange ungdom som bruker tiltakene, hvilken kvalitet det er på dem, hvor ofte de har åpent, og hvilke aktiviteter de tilbyr er derfor eksempler på informasjon som vi i vår klubbundersøkelse vektlegger, men som ikke kan hentes ut fra de kommunale rapporteringene. KOSTRA baserer seg dessuten på selvrapportering, noe som gjør at man risikerer at de ulike kommunene tolker og definerer tiltak ulikt i forhold til rapporteringen.

Dette er en undersøkelse som forsøker å dokumentere et felt mange har meninger om, men der disse meningene ofte er ubegrunnede, og svært sjelden basert på dokumenterte fakta. Både politikere, journalister og andre samfunnsdebattanter uttaler seg villig om dette feltet, som de i beste fall kjenner gjennom egne erfaringer. Hvordan situasjonen faktisk er, og hvilke forhold sektoren faktisk opererer under, er det derimot svært få som vet noe om. Selv de som i dag jobber i sektoren har for lite for dokumentasjon på de forhold de arbeider under.

Dette er derfor bakgrunnen for at vi utfører denne undersøkelsen. Ettersom det ikke finnes et register som sier noe om dette feltet er det mange som henvender seg til Ungdom & Fritid for å høre hvordan ting er. Det finnes heller ingen forskrifter eller kriterier som definerer hva et slik tiltak skal være, eller hvordan det skal drives. Vi har med andre ord en stor sektor med mange ansatte og brukere, uten at det er noen kontroll med, eller oversikt over innholdet. Ungdom & Fritid hevder, og har tidligere påpekt, at staten burde sørge for gode systemer som dokumenterer dette feltet. I og med at det forsøkes svært lite på feltet kan vi heller ikke slik finne god dokumentasjon.

Ungdom & Fritid håper denne rapporten vil bidra til å belyse situasjonen på feltet, og motivere offentlige myndigheter til å satse mer både på innhold og på dokumentasjon på dette svært så viktige feltet.

Ungdom & Fritid vil takke Barne- og likestillingsdepartementet for den økonomiske støtten til å gjennomføre denne undersøkelsen. Vi vil også takke forskerne Viggo Vestel på NOVA og Halvor Fauske på Høgskolen i Lillehammer for gode innspill underveis i prosessen. Arild Rognan skal ha takk for bistand på statistiske utfordringer. Til sist vil vi takke alle som tok seg tid til å svare på undersøkelsen. Vi håper dere nå vil bruke resultatene for å bygge opp under deres fantastiske innsats for ungdom i lokalmiljøer i det ganske land.

Oslo, 2. juni 2009
På vegne av Ungdom & Fritid,
Ane M. Hammerø

Presiseringer

Begrepsbruk

Betegnelsene fritidsklubb/tiltak brukes i denne rapporten som en samlebetegnelse for kommunalt tilrettelagte hus og lokaler som driver fritidsrelatert virksomhet rettet mot barn og unge. På dette feltet har vi sett at man opp igjennom årene har brukt en mengde navn; fritidsklubb, ungdomsklubb, aktivitetshus, ungdomshus, fritidssenter, kultursenter for ungdom, all-aktivitetshus, ungdomskafé osv. De ulike navnene kan vise til ulikheter i innhold og drift, men det trenger heller ikke være slik. Det finnes svært mange likhetspunkter mellom de ulike tiltakene. Samtidig ser vi at dette er et felt preget av stort mangfold, der vi har tiltak med små ressurser og lite tilbud samtidig som vi har større sentra som holder åpent hele uka og som har stor bredde i tilbud.

Andre relevante dokumenter

Denne undersøkelsen publiseres våren 2009. Omtrent samtidig publiseres flere ulike publikasjoner med relevans for dette feltet:

Klubbveiviseren utgis i juni 2009 av Ungdom & Fritid, med støtte fra Barne- og likestillingsdepartementet. Her går vi gjennom hva en fritidsklubb er og hvordan den kan drives. Det vises eksempler på hvordan dette kan se ut i praksis, og det fastslås en del grunnprinsipper som Ungdom & Fritid, Norges landsfor- ening for fritidsklubber og ungdomshus, mener bør overholdes for å sikre kvalitet i tiltakene.

En undersøkelse er gjort av Tormod Øia. Her tar han for seg

blant annet Ung i Oslo-undersøkelsen fra 2006. Han ser her på hvem brukerne av fritidsklubbene er, og hva det er som karakteriserer medlemmene av fritidsklubber. Denne undersøkelsen viser at fritidsklubbene som tiltak i høy grad når de man ønsker å nå. Generelt kan man si at man rekrutterer bredt; det er en stor andel av ungdomsmassen som går i klubb. Mange av disse er svært aktive på mange fronter. Samtidig rekrutteres det skjevt; det er en markant høyere andel av klubbungdommene som sliter på skolen, som er mer kriminelle, som har svakere hjemmeressurser, og som har et svakere tillitsforhold til sine foreldre. Man når altså hele ungdomsgruppen, samtidig som man i spesielt stor grad når risikoutsatt ungdom.

En ekspertgruppe nedsatt av Barne- og likestillingsdepartementet leverte i april 2009 en utredning som gir en analyse av fritidsfeltet og problemstillinger knyttet til unges deltakelse og innflytelse lokalt. De har valgt å si mye om fritidsklubbfeltet. Ekspertgruppen ble nedsatt på bakgrunn av et krav, fremmet blant annet av Ungdom & Fritid, om en Ungdomslov som skulle regulere feltet, og blant annet pålegge kommunene å ha gode og varierte fritidstilbud.

Høsten 2009 utgis en rapport fra et større forskningsprosjekt der NOVA, på oppdrag av Ungdom & Fritid, undersøker om fritidsklubbene kan være en god arena for å drive rusforebyggende arbeid. Dette er et 3-årig forskningsprosjekt, finansiert av Helsedirektoratet, der Viggo Vestel og Ida Hydle har fulgt 11 fritidsklubber før, under og etter at klubbene har deltatt i et skoleringsopplegg i Ungdom & Fritid.

Innholdsfortegnelse

Forord	3	Brukergrupper	21
Presiseringer	4	Medlemsoversikt	21
Begrepsbruk	4	Hvor mange brukere?	21
Andre relevante dokumenter	4	Priser på medlemskap	22
Innholdsfortegnelse	5	Antall medlemmer	22
		Gjennomsnittlig besøk per åpen kveld	23
DEL 1	7	Kjønnsfordeling:	23
Kommunale fritidstiltak for ungdom	7	Tiltak mot spesielle grupper:	23
Historikk	7	Medlemskap i andre organisasjoner:	24
Dagens situasjon	7	Prosentandel med innvandrerbakgrunn:	24
Fritidsklubbenes rammebetingelser	8	Aktiviteter	26
Formelle rammebetingelser	8	Åpen og generell – eller spesialisert?	26
Nasjonalpolitiske føringer	8	Gruppeaktiviteter	27
Faglig forankring	8	Arrangementer og innhold i klubben	27
Kulturpolitisk forankring	8	Personalet	29
Sosialpolitisk forankring	8	Personalressurser	29
Datagrunnlaget for klubbundersøkelsen 2008	10	Ansvarlig leder	30
		Øvrige ansatte og andre voksenressurser	31
DEL 2	11	Læringer og praksisstudenter	33
Forankring	11	Ansvarsfordeling	34
Omtale i kommunalt planverk	11	Opplæring og veiledning	35
Hvem driver klubben?	12	Fagorganisering	35
Truet av nedleggelse	13	Klubbdemokrati	36
Klubbens eget planverk	13	Hvem har det avgjørende ordet?	37
Rammebetingelser	15	Informasjonsarbeid	39
Beliggenhet	15	Lokalmedia	40
Åpningstider	15	Samarbeid og holdningsskapende arbeid	41
Økonomi	17	Samarbeid med private/frivillige instanser	41
Hvor mye utgjør samlede lønnsutgifter til ansatte inneværende år?	17	Samarbeid med offentlige instanser	41
Aktivitetsmidler	18	Deltakelse i ungdomsråd	42
Klubbkasse	18	Relasjoner mellom ungdom og voksne	44
Lokaler	19	Holdningsskapende arbeid	46
Type lokaler	19	Kvalifisering	47
Ungdoms deltakelse i lokalutforming	20	Problematiske atferd	47
Disponible fasiliteter	20	Oppsummering	51
Tilrettelegging og egnethet	20	Litteraturliste	52

DEL 1

Kommunale fritidstiltak for ungdom

Historikk

I 1953 åpnet Norges første fritidsklubb; "Hammersborg Fritidsklubb". Klubben ble opprettet som etter modell fra lignende tiltak i USA, hvor man så at opprettelsen av fritidsklubber var en god måte å organisere og få oversikt over den nye generasjonsgruppen "ungdom". Det vokste fram en gruppe som var i skillet mellom barn og voksen, og som ikke gikk inn i de samme sosialiseringsmønstrene som sine foreldre. Man så at de hørte på ny musikk (rock) og at de ofte hang ute på gatehjørnene. Dette var et fenomen man ikke visste hvordan man skulle håndtere, og fritidsklubbene ble et godt virkemiddel for å få oversikt over denne gruppa (Stafseng 2003).

"I 1974 hadde antallet kommuner med kommunal klubbdrift økt til 72, og i 1978 hadde 101 kommuner satset på denne formen for ungdomsvirksomhet. Dette innebar at fritidsklubbene forlengst hadde gått over fra å være et fenomen kun tilknyttet byer og bynære strøk, til å bli en egnet modell for ungdomsarbeid - også i småkommunene. I perioden 1970 - 78 ble antallet klubbtiltak fordoblet, fra ca. 150 til ca. 300. Denne merkbare økningen var nok en vesentlig årsak til at staten i 1980 gikk inn med direkte, øremerkede tilskudd til hver enkelt klubbvirksomhet." (Jacobsen 2000:24)

Denne markante økningen i fritidsklubber førte til dannelsen av Landsforeningen For Fritidsklubber (i dag Ungdom & Fritid). Det ble behov for et interessepolitisk samarbeidsorgan som kunne samle trådene og ta tak i de felles utfordringene.

"Framover mot midten av 80-tallet fantes det nærmere 1000 klubber på landsbasis. Men da ordningen med øremerket driftsstøtte ble fjernet i 1985, sank tallet gradvis tilbake. I 1990 anslås det at det fantes ca. 725 fritidsklubber i Norge, og utover i 90-årene ser antallet ut til å ha stabilisert seg. Som en følge av

at staten i 1997 også avviklet etableringsstøtten til ungdomslokaler, fikk man også færre nyetableringer i årene som kom." (Jacobsen 2000:24)

Etter at de statlige støtteordningene ble avviklet har det vært en økning i private initiativer som søker støtte til å drive fritidsklubbliknende tiltak. Frivillige lag og organisasjoner søker om kommunal støtte for å drive den virksomheten som før var drevet med statlige og kommunale midler. Røde Kors sine ressursentre er eksempler på dette. De har opprettet flere store sentra i Oslo som fungerer som fritidsklubber, og de tilbyr aktiviteter og tjenester på linje med de kommunale fritidsklubbene. Det finnes også eksempler på kristne menigheter, idrettslag og ungdomsorganisasjoner som tilbyr aktiviteter som i form og innhold ligner på de kommunale fritidsklubbene. Selv om det fortsatt er flest kommunale fritidsklubber, ser vi stadig flere kommuner som velger å overlate driften av klubbene til andre aktører.

Dagens situasjon

Kommunene plikter i dag å rapportere all sin virksomhet gjennom data- og rapporteringssystemet KOSTRA. Her er fritidsklubber med i en kategori. Selv om denne kategorien også inneholder ferieklubber, musikkverksted og medieverksted er dette de tallene vi har tilgjengelige. De fleste tiltakene i samlekategorien er allikevel innenfor paraplyen "fritidsklubber og andre kommunale og kommunalt støttede fritidstiltak" - som er medlemsgrunnlaget til Ungdom & Fritid. Av den grunn har vi tall på hvor mange tiltak som finnes totalt på landsbasis siden 2002. Tallene kan også fordeles på fylker og enkeltkommuner. Ser man KOSTRA-tallene i sammenheng med Ungdom & Fritid sine medlemstall ser vi at disse nærmer seg hverandre. Ungdom & Fritid har de senere år hatt en stor økning i antall medlemsklubber, mens antall tiltak på landsbasis har sunket.

Fritidsklubbenes rammebetingelser

Ungdom & Fritid mottar til stadighet henvendelser om hvor man finner de formelle rammebetingelsene til fritidsklubbene. Det er viktig å avklare forholdene knyttet til dette, da dette i høy grad påvirker hvordan klubbene drives og prioriteres.

Formelle rammebetingelser

Fritidsklubbene i Norge har ikke noen beskyttelse i lovverket. Det finnes heller ingen statlige forskrifter eller kvalitative kriterier for drift. Fritidsklubb er i dag et relativt begrep, både når det gjelder form og innhold. Det man i kommunene ikke er pålagt å drive, vil alltid være gjenstand for debatt. De lovpålagte kommunale oppgavene vil vinne der det er kamp om de økonomiske ressursene. I den grad politikerne velger å satse på fritidsklubber, er det den enkelte kommune selv som definerer ressursinnsatsen.

Nasjonalpolitiske føringer

I dag ser vi at fritidsklubbene ikke er noe politisk tema på nasjonalt nivå. Det finnes ingen offentlige støtteordninger eller nasjonale forskrifter for sektoren. I Barne- og likestillingsdepartementets samlede oversikt over satsning på barn og ungdom, "Regjeringens mål og innsatsområdet i statsbudsjettet for 2008", finner vi de ulike støtteordningene for barne- og ungdomsarbeid. Flere av disse er ordninger som også klubbene kan søke på, men det er ingen egne støtteordninger verken for oppstart eller drift av fritidsklubber lenger.

Det kan synes som om de manglende nasjonalpolitiske prioriteringene henger sammen med de manglende formelle rammebetingelsene. En kan spørre seg om de formelle rammebetingelsene ville være på plass dersom det var høyere politisk fokus på dette området. Vi ser at gruppen brukere av disse tiltakene er ungdom opp til 18 år. Det må være et betimelig spørsmål å stille på dersom det var 650 tiltak rettet mot en gruppe som faktisk hadde stemmerett så ville kanskje dette feltet hatt større politisk oppmerksomhet.

Faglig forankring

I løpet av fritidsklubbenes over 50-årige historie har debatten om deres forankring pendlet mellom en sosialpolitisk og en kulturpolitisk begrunnelse. Ønsker man en grundigere gjennomgang av den faglige forankringen henviser vi til mer inngående litteratur på feltet, som "Klubbveiviseren" utgitt av Ungdom & Fritid eller Jacobsens "Ungdomsarbeideren". Vestel og Hydles forskningsrapport om kvalifisering som forebyggende metode, som kommer høsten 2009, vil også ta for seg dette tema.

Generelt kan vi si at fritidsklubbene står og går på begge disse faglige "benene", og at de aller fleste vil begrunne sitt virke både sosialpolitisk og kulturpolitisk. Det finnes imidlertid enkelte tiltak som kun vil knytte seg opp mot den ene faglige retningen.

Kulturpolitisk forankring

Klubbene argumenterer ofte med at de er ungdomskulturelle arenaer hvor ungdom kan utvikle kompetanse på ulike områder, og hvor de kan drive med aktiviteter tilrettelagt av, med og for ungdom. Denne argumentasjonen er viktig, og gyldig også på nasjonalt plan. Vi ser at mange av de artistene som har nådd langt i Norge har sin opprinnelse i et bandrom på en fritidsklubb; Madrugada, Dum Dum Boys, Jan Garbarek og Samsaya har alle startet sin karriere med et slikt utgangspunkt. Den kulturpolitiske argumentasjonen handler derfor om at vi må sikre arenaer for å utdanne fremtidens kulturutøvere.

Et viktig perspektiv er at ungdom har rett på et selvstendig kulturliv. De fleste av de kulturelle arenaene vi har i Norge er tilrettelagt av voksne, for voksne. Det er ingen som argumenterer med at disse skal ha en sosialpolitisk funksjon, at for eksempel det nye operabygget er viktig for å forebygge rus og kriminalitet blant voksne. Slik argumenteres det imidlertid oftest ved etablering av tilbud tilrettelagt for ungdom. Det er lite sannsynlig at dette er en argumentasjon ungdommen selv føler seg komfortabel med. Det er viktig at man fortsetter å holde på den kulturpolitiske argumentasjonen for fritidsklubb - at klubben har en funksjon i seg selv, og at ungdom skal få tilgang på en arena de selv er med og definerer. Dette bidrar også til at fritidsklubben fortsetter å være et tiltak som er åpent for alle - og ikke et tilrettelagt tiltak for spesielle grupper. I dagens samfunn ser vi at arenaer som inkluderer på tvers av alle skillelinjer er utrolig viktige virkemidler for å bygge ned fordommer.

Sosialpolitisk forankring

Dersom fritidsklubbene organiseres med en tilknytning til sosialenheten i kommunen vil denne kunne besitte mye av den forståelse og fagkunnskap som kan sikre klubbens særart. Integrering av minoritetsgrupper som eksempelvis funksjonshemmede, psykisk utviklingshemmede, og flyktninger angår i høyeste grad fritidsklubbenes daglige drift. Barnevernet, som ofte jobber med klubbungdom, har ifølge barnevernsloven øremerkede midler til forebyggende tiltak. Det å sikre samarbeid og koordinering mellom de ulike tiltakene, samt intervensjon og aktivitet over tid er grunnleggende for å sikre en god faglig forankring i det forebyggende arbeidet i kommunen. At fritids-

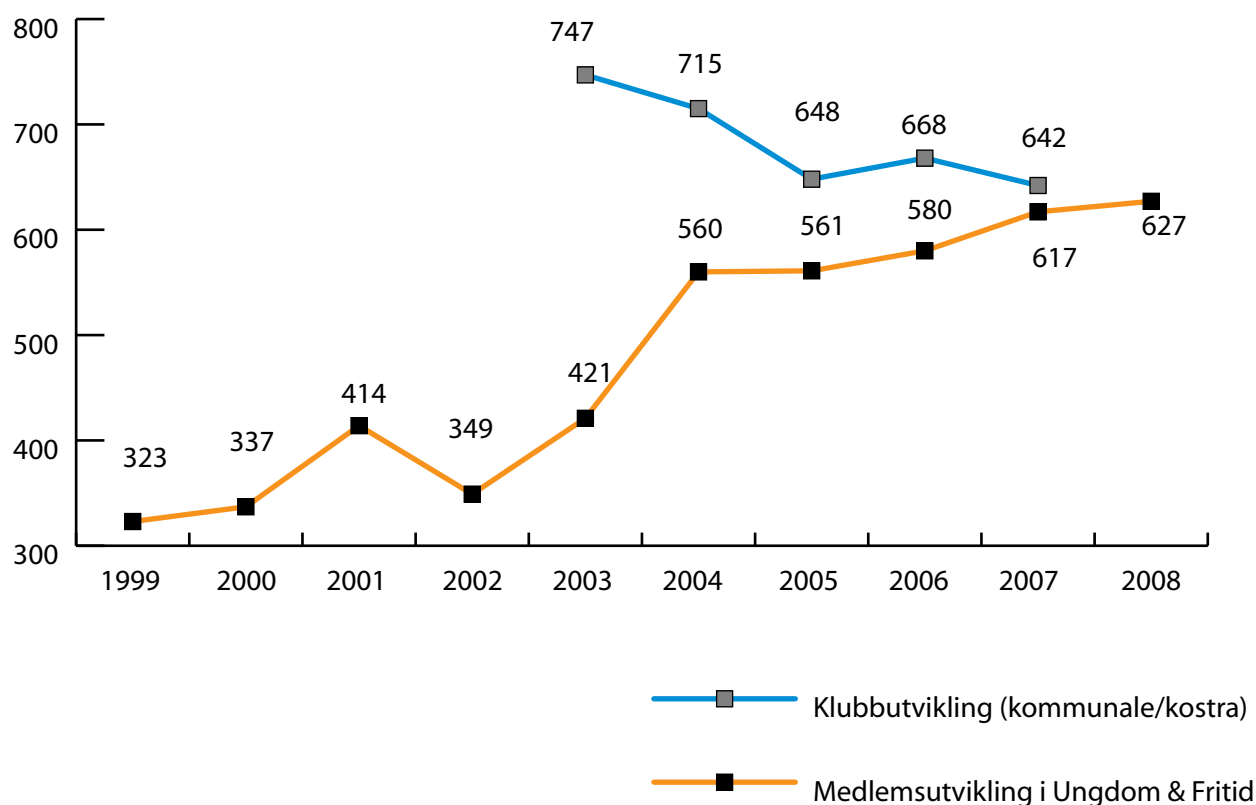
klubbene skal inngå som en del av dette grunnlaget forutsetter at de innlemmes i det faglige samarbeidet og i det kommunale planverket.

Fritidsklubben inngår som en del av mange unges oppvekst- og læringsmiljø, er i høy grad tilpasset målgruppen, og har en god ramme for å jobbe for en kontekstuell endring i ungdomsmiljøene. En satsning på fritidsklubbene med et faglig fokus i bunn vil derfor kunne sies å ivareta en sosial-økologisk strategi for det forebyggende arbeidet.

Ser vi på kulturretaten og de etablerte kunst- og kulturtjenestene, lever de i dag trangt på de kommunale budsjettene. Tradisjonelt innehar denne etaten bred kompetanse i kulturutviklingsarbeid og kulturformidling, men ikke hatt like mye fokus på de mer forebyggende og holdningsskapende aspektene ved ungdomsarbeidet. Faren er absolutt til stede for

at de "hjemløse" fritidsklubbene her kan bli et stebarn, uten forankring i et tverrfaglig, helse- og sosialfaglig miljø. Det er nettopp denne tverrfagligheten jeg vil trekke fram som det viktigste for å sikre fritidsklubbens forankring. Dersom klubben inngår som ett av flere tiltak i et fagmiljø der både helse-, kultur-, sosialfaglig etat jobber sammen, vil klubben kunne være en støtte på mange områder for de som benytter klubben. Man vil da kunne fange opp problemer tidlig, og ha en mulighet for tidlig intervensjon.

Ungdom & Fritid mener fritidsklubber/tiltak bør forankres både med en sosialpolitisk og en kulturpolitisk tilhørighet, og klubbene som tiltak bør samarbeide tett med andre instanser og delta på de arenaer hvor saker som angår barn og unges oppvekstmiljø behandles. Organiseringen av ungdomsarbeidet bør derfor ivareta behovet for tverrfaglighet mellom mange felt og sektorer.

Datagrunnlaget for klubbundersøkelsen 2008

Vi har i denne undersøkelsen, som i de forrige klubbundersøkelsene, valgt å ta utgangspunkt i Ungdom & Fritids medlemsdatabase. Dette er det eneste register som finnes over fritidsklubber og ungdomshus i Norge. Som vist er en stor andel av de tiltakene kommunene rapporterer for i dag medlemmer i Ungdom & Fritid. Dekningsgraden er derfor svært høy.

Klubbundersøkelsen er en kvantitativ undersøkelse utsendt 28. november 2008. Vi purret på mottakerne i alt 3 ganger i løpet av perioden, og satte endelig svarfrist til 15. februar 2009. Av de 571 mottakere som ble bedt om å delta i undersøkelsen var det 388 som svarte på spørreskjemaet de fikk tilsendt innen fristen. Svarprosenten på denne undersøkelsen er dermed på 68 %, noe vi er fornøyd med. Det er grunn til å anta at mange av mottakerne som ikke har svart var utdaterte adresser registrert i Ungdom & Fritids medlemsdatabase. Det er også grunn til å tro at det ligger en liten feilmargen i at noen har valgt å svare for flere klubber på samme skjema, selv om vi var tydelige på at hver klubb måtte rapporteres særskilt.

Undersøkelsen var svært omfattende. Datagrunnlaget er et spørreskjema med 109 spørsmål. Vi har i denne rapporten

valgt å redigere bort noen av spørsmålene. Vi har kvalitets-sikret spørreskjemaet med støtte fra ulike fagmiljøer. Undersøkelsen ble gjennomført nettbasert, det vil si at alle klubbene fikk tilsendt hver sin unike link til spørreskjemaet de skulle besvare. Nettløsningen ga oss mulighet til å purre på de som ikke hadde svart, samtidig som besvarelsene ble holdt anonyme. Spørreskjemaet ble sendt til den ansvarlige kontaktpersonen for hver klubb, som skulle svare på vegne av klubben. Undersøkelsen ble allikevel besvart anonymt, slik at informasjonen gitt gjennom spørreskjemaet ikke kan spores tilbake til klubbene. Det er det samlede informasjonsgrunnlaget som er viktig for oss.

Tallene kommenteres med utgangspunkt i utviklingen fra de to foregående undersøkelsene, samt vår kjennskap og nærhet til feltet over lang tid. Dette blir viktig for å sette tallene inn i en sammenheng, og for å se viktige utviklingstrekk.

Undersøkelsen ble meldt inn, og godkjent av Norsk Samfunnsvitenskapelig Datatjeneste.

Spørreskjemaet som ble benyttet i undersøkelsen finnes tilgjengelig på Ungdom & Fritid sine nettsider: www.ungogfri.no

DEL 2

I denne delen vil nå ta for oss svarene fra undersøkelsen, og vil gjøre dette tematisk, fordelt på 7 hovedområder. Det er en kort tematisk innledning for hvert hovedområde. De ulike spørsmålene kommenteres underveis, og dataene presenteres i denne tematiske rekkefølgen. For lesevennligheten av undersøkelsen har det vært viktig for oss å brette opp funnene i slike områder, selv om noen tema kan gå noe over i hverandre, og noen spørsmål vil kunne være relevante under flere tema.

Forankring

Klubbens forankring lokalt legger føringer for hvilke rammebetingelser klubben har. Det kommunale planverket kan sikre at klubben settes inn i en samarbeidende rolle med andre instanser, som politi, barnevern skole etc. En tydelig forankring i planverket vil også fastsette hvorvidt klubben skal være en satsningsarena. "Forankring i kommunalt planverk øker sannsynligheten for tilstrekkelige rammebetingelser som er en forutsetning for gjennomføring av forebyggende og helsefremmende arbeid." (Schancke 2003) En forankring gjennom rusmiddelpolitisk handlingsplan og videre inn i kommuneplanen vil være et godt steg på veien mot en helhetlig satsning, slik at tiltak kan sees i sammenheng og at de ulike tiltakene må samarbeide rundt deres felles målsetninger. (Gravrok 2005)

Klubbens forankring på kommunalt nivå er en viktig indikator på hvordan klubben defineres som et lokalt tiltak. Desto høyere opp i det politiske system tiltaket er forankret, desto flere er det som har vært involvert i prosesser rundt tiltaket. Man kan anta at dette bidrar til å sikre tiltaket.

Omtale i kommunalt planverk

Kommunale planer er viktige dokumenter. De kan ha forskjellig omfang og funksjon. En kommuneplan vil trekke opp de store linjene, og strekke seg mange år framover i tid. Utledet av denne vil strategiske planer, handlingsplaner, økonomiplaner etc. utarbeides for kortere tidsperioder. Hvert år vil kommunestyret justere de overordnede planene i henhold til den økonomiske situasjonen og det eksisterende lovverk. Noen planer er kommunene pålagt å ha, eksempelvis en overordnet kommuneplan og en rusmiddelpolitisk handlingsplan. Dette er derfor gode arenaer for å forankre klubben/tiltaket – ikke bare i tekst men også i prosessen med utarbeiding av planverket.

I kommunens planer ligger altså prioriteringene som kommunepolitikerne legger til grunn når budsjettene skal behandles. Siden fritidsklubbene ikke er beskyttet av verken lover eller forskrifter, er det for denne virksomheten særlig viktig å bli synliggjort i disse planene. I motsatt fall vil dens eksistens lett kunne trues. I tillegg ligger det et markedsføringspotensial i å bli omtalt i kommunens overordnede dokumenter, og overfor kommunens befolkning er det et håndfast tegn på at fritidsklubben anses for å være et vitalt virkemiddel i oppvekstpolitikken.

En forankring i planverket vil dessuten kunne sikre klubbene noe forutsigbarhet i forhold til driften. Det vil kunne være vanskeligere å legge ned tiltak som har fått en betydningsfull rolle i planverket – enn løse tiltak uten forankring.

Er klubben omtalt i kommunens planverk?

	2008	2002
Ja:	77 %	85 %
Nei:	7,7 %	5,2 %
Vet ikke:	15,3 %	9,1 %

Totalt antall svarende (N): 366

Det kan ofte synes som at det er en lang vei å gå fra klubbens ansatte og brukere opp til kommuneledelsen. Forankring i de kommunale dokumentene kan derfor være et viktig virkemiddel for at ledelsen skal bevisstgjøres viktigheten og rollen tiltakene har, og skal ha, som del av det kommunale tilbudet. Det at ¾ av tiltakene er omtalt i det kommunale planverket er derfor et tegn. Vi ser imidlertid at tallet har sunket fra 2002, samtidig som andelen som oppgir å ikke vite om man er omtalt i planverket har økt. Dette kan tyde på at avstanden til kommuneledelsen har blitt lengre.

Hvem driver klubben?

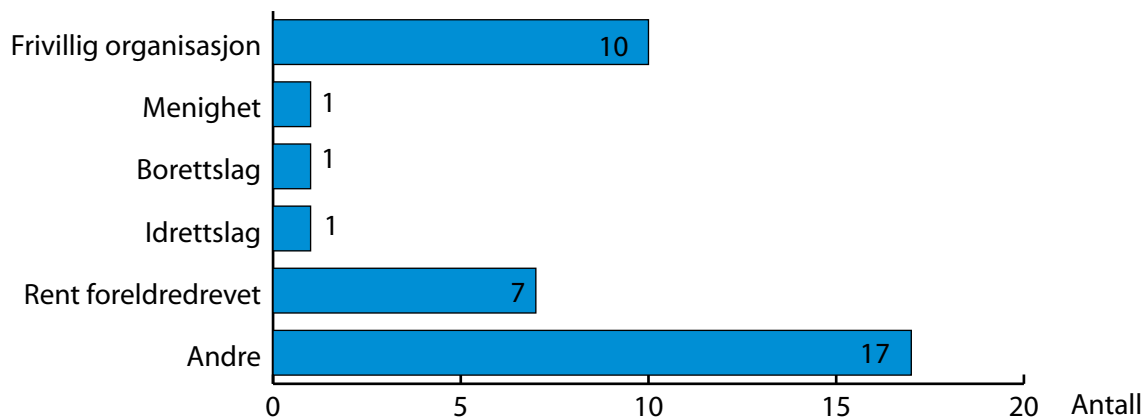
Ikke alle fritidsklubber drives av kommunens kultur-, fritids- eller oppvekstetat. En del klubber starter opp på privat eller frivillig basis, for eksempel i regi av en organisasjon eller en foreldregruppe. De fleste av disse vil før eller siden motta et kommunalt bidrag, i form av noe støtte til drift, mens noen få utelukkende drives med egne midler. Enkelte klubber starter også opp med utgangspunkt i en annen offentlig instans, slik som skolen. Her vil det ofte være foreldrene som utgjør den drivende kraft, mens skolen på sin side bidrar med å stille et lokale til rådighet.

Det har vært diskusjoner på feltet omkring enkelte kommuners ønske om å overføre kommunalt eide klubber til andre, eksempelvis til organisasjoner. Motivet her vil være å spare kommunen for personalansvar og lønnsutgifter. Dette gjøres konkret ved at kommunen kontrakterer bort virksomheten. Lokaler og driftstøtte vil kommunen allikevel bidra med. Mot en slik bakgrunn ønsker vi å klarlegge hvem som faktisk driver dagens fritidsklubber.

I klubbundersøkelsene Ungdom & Fritid har gjennomført har vi spurt om tiltaket drives i kommunal eller frivillig regi. Svarene for 2008 fordeler seg som tabellen under, der ca 90 % av tiltakene drives i kommunal regi. Dette betyr at 1 av 10 klubber drives utenfor kommunens regi, noe som har holdt seg stabilt siden 2002. Dette bidrar til mangfold i sektoren, disse klubbene er et viktig supplement til de offentlige tiltakene.

I hvilken regi drives klubben?

	2008	2002
I kommunal regi:	89,9 %	90,0 %
I privat og/eller frivillig regi med kommunal støtte:	8,4 %	9,2 %
I privat og/eller frivillig regi uten kommunal støtte:	1,6 %	0,8 %
Totalt antall svarende (N): 367		

N = 37

Disse tallene må imidlertid sees opp mot datagrunnlaget for undersøkelsen. Det at undersøkelsen er sendt ut til Ungdom & Fritids medlemsklubber vil farge dette resultatet. Et av kriteriene for medlemskap i Ungdom & Fritid er at tiltakene skal være religiøst og politisk nøytrale. Man kan derfor anta at det finnes tiltak som ikke er aktuelle for medlemskap. Et annet kriterium for medlemskap er at klubben må ha noen form for kommunal støtte. Dette kriteriet skal være med å kvalitetssikre tiltakene som får innvilget medlemskap. Dette vil selvsagt også påvirke resultatet på dette spørsmålet. Ser vi på de klubbene som kommunene rapporterer for via KOSTRA har vi allikevel i forhold til disse en svært høy dekning.

Hvis vi ser på de klubbene som ikke drives i kommunal regi, gjelder dette 37 klubber i denne undersøkelsen. Vi spurte disse om hvem det er som da driver tiltaket - og så da at de aller fleste drives av frivillige organisasjoner eller svarer at de tilhører kategorien "andre". I denne kategorien spesifiseres svarene til å være ungdomsråd, Røde Kors, nærmiljøsentral og lokale ungdomslag. Mange av disse har allikevel kommunal støtte, noe som viser at kommunene stort sett er involverte i driften av de fleste tiltak på dette feltet.

Truet av nedleggelse

Vi spurte i 2008 om hvor mange av klubbene som har vært truet av nedleggelse i løpet av de tre siste år. Hele 28, 3 %, nærmere bestemt 102 klubber/tiltak oppgir at de har opplevd denne trusselen. Dette betyr at det er mange tiltak som har måttet bruke mye energi på å bevare tiltaket sitt. Dette skaper en uforutsigbar situasjon for både brukere og ansatte, og trusler om nedleggelse vil gå ut over trygghet og tilhørighet på klubben.

Klubbens eget planverk

Planarbeid er ikke bare viktig i kommunal styring. Å ha planer og målsetninger på klubben/tiltaket vil tydeliggjøre hva og hvordan man skal jobbe på klubben, og vil gjøre det mulig å evaluere innsatsen for å se om man når de målsetninger man har satt seg.

Målsetninger kan være gode om de formuleres slik at de er målbare. Å ha mål å strekke seg etter i arbeidet kan sees på som en indikasjon på at man gjør det man vil gjøre – og om man gjør det på riktig måte slik at man når de målene man har satt seg.

Planverk vil også kunne skape forutsigbarhet for både brukere og ansatte i klubben – man vet hva som skal skje i den kommende perioden, og man kan lage målsetninger for hva man vil oppnå. Dette kan igjen ha betydning for følelsen av tilhørighet, i alle fall om man får være deltakende i prosessen med utviklingen av planverket.

Har klubben en egen målsetting for virksomheten sin for inneværende år?

	2008	2002
Ja:	49,2 %	81,9 %
Nei:	43,1 %	15,2 %
Vet ikke:	7,7 %	2,9 %

Totalt antall svarende (N): 362

Vi ser her en stor nedgang av klubber som har egne formulerte målsetninger for virksomheten. Det at man ser en kraftig nedgang i en periode der kommunen generelt har opplevd en stor grad av profesjonalisering, kan være et uttrykk for mangel på kompetanse om målstyring i sektoren. Målsetningene som oppgis er svært varierende – noe som bare bekrefter bildet om at dette er en sektor bestående av et mangfold av ulike tiltak.

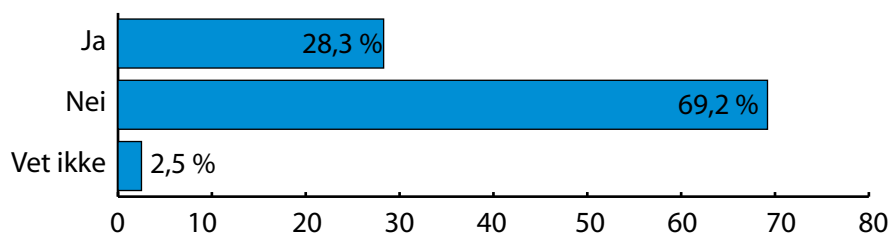
Eksempler på målsetninger kan være: "Møteplass med muligheter", "Klubben skal vera ein aktiv og sosial klubb kor det er trivelig og trygt for alle", "Et rusfritt tilbud for barn og ungdom, basert på deres kultur, initiativ og innflytelse", "Vi skal gi barn og unge et differensiert og tilpasset tilbud i deres nærmiljø og skape og utvikle gode møteplasser og lokale nettverk. Vi skal legge til rette for barn og unges brukermedvirkning og medbestemmelse.", "Være et sted hvor ungdom kan trives og vokse". Legge til rette for fritidsaktiviteter for barn og unge".

Har klubben en egen handlingsplan for inneværende år?

	2008	2002
Ja:	53,2 %	63,0 %
Nei:	39,9 %	33,2 %
Vet ikke:	6,9 %	3,8 %

Totalt antall svarende (N): 363

Har klubben / tiltaket vært truet av nedlegging i løpet av de siste 3 årene?

N = 360

Vi ser at det er også noen færre som har egne handlingsplaner enn det var i 2002. Handlingsplaner kan være gode verktøy for planlegging og strukturering av virksomheten. Man kan også bruke arbeidet med utarbeidelsen av handlingsplanene til å involvere brukerne i driften, og på den måten styrke medvirkningen i tiltaket. Men planarbeid tar tid, og krever en viss type kompetanse. Det er ikke sikkert deltidsansatte har tid og ressurser til å sette i gang slike prosesser.

Ungdomsmedvirkning har siden klubbenes opprinnelse vært et prioritert område. Vi kommer tilbake til dette temaet i kapittelet om klubbdemokrati. I forhold til handlingsplaner valgte vi i 2008 å spørre om de som hadde slike planer hadde hatt med ungdom i utarbeidelsen av dem. Her var det gledelig

å se at over $\frac{3}{4}$ av de som hadde slike planer hadde involvert ungdom i arbeidet med utarbeiding av planene. At nesten 1 av 5 ikke tar med ungdom i denne prosessen er imidlertid beklagelig. Klubbene/tiltakene bør inkludere ungdommene i planlegging og gjennomføring av tiltak, for at de forankres i ungdoms egne ønsker og behov.

Har ungdom vært involvert i arbeidet med handlingsplan for 2008?

Ja:	75,5 %
Nei:	22,9 %
Vet ikke:	1,6 %

Totalt antall svarende (N): 192

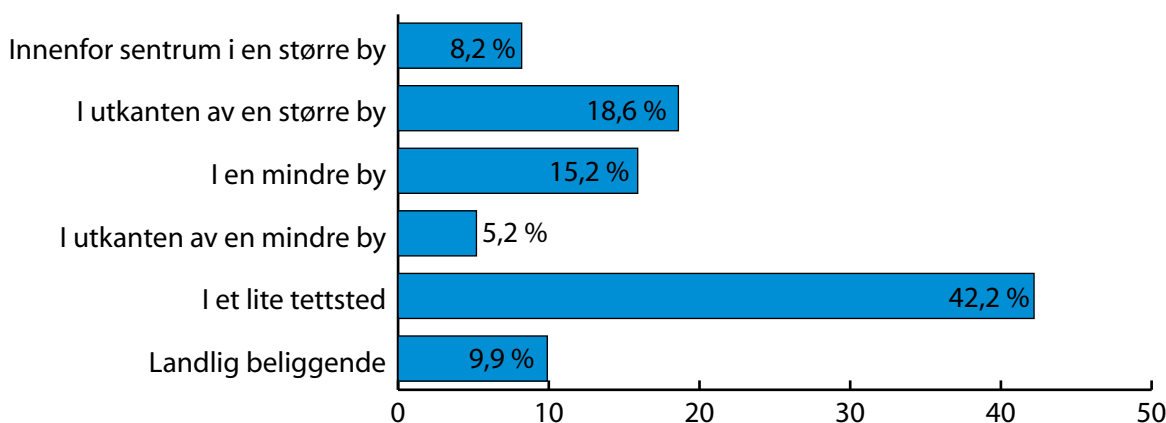
Rammebetingelser

Beliggenhet

For å gi et bilde av hvor klubbene/tiltakene i undersøkelsen holder til ønsket vi å se på beliggenheten deres. Det kan være overraskende at bare 8,2 % av klubbene/tiltakene ligger innenfor sentrum av en større by, mens hele 42,2 % ligger på et lite tettsted. Vi ser imidlertid at 18,6 % ligger i utkanten av en

større by, noe som bekrefter bydelssatsningene vi har sett i de større byene. Det er fortsatt viktig å gi ungdom et tilbud der de er, og ikke bare samle dem på større, bynære tiltak. Dette er også forklaringen på at det finnes såpass mange tiltak på de mindre stedene.

Hvordan vil du karakterisere området der klubben ligger?

N = 365

Åpningstider

Åpningstid og tilgjengelighet varierer sterkt i de ulike klubbene/tiltakene, noe som i stor grad speiler ulik tilgang på ressurser. De åpne kveldene er sosiale møteplasser, hvor ungdom skal kunne møtes uten krav til prestasjon og ferdighet. Her treffer man venner, deltar i aktiviteter etter ønske, og bygger relasjoner til voksne ressurspersoner. Som en forebyggende arena, har det vært viktig å kunne gi et tilbud til ungdom på de tidspunktene behovet er størst. Særlig bør klubbens rolle som rusfrie alternativer til ungdoms alkoholbruk og drikkemønster vurderes. Tradisjonelt har ungdomsklubbene løst dette ved å ha åpent diskotek på fredagskveldene. I tillegg har man gjerne hatt åpent en kveld tidligere i uken, hvor man har lagt opp til andre typer arrangementer.

Enkelte klubber gir også tilbud om gruppevirksomhet utenom de åpne kveldene. Dette er tilbud med faste deltakere og faste

møtetider. Noen er ledet av voksne, andre er selvdrevne. Spørsmålet om gruppevirksomhetens plass i klubb har ofte blitt besvart med hensynet til kvalitet i det forebyggende arbeidet. Gruppearbeid forplikter, og gir større rom for sosial ferdighetstrening. Man knytter tilhørighet til andre og man utvikler felles normer.

Juniorklubbene har får ofte fått sine tilbud lagt på de tidspunkter av uken som ungdomsklubben ikke benytter seg av. Vanligvis vil dette bety åpne aktivetskvelder en til to ganger i uken. Det er verdt å nevne at mange klubber også praktiserer et ettermiddagstilbud, hvor barn og unge kan få et lavterskeltilbud i tidsrommet mellom skoleslutt og middagstid. Når det gjelder tilbud i helger, så har variasjonen vært stor. Alt fra helgestengt til ulike typer kafévirksomhet, spesielle arrangementer og bandøving. Her er det grunn til å anta at det er budsjettensyn som gjør at helgetilbudet er begrenset.

Har klubben regelmessige tilbud for alle barn og unge i aktuell alder?

	2008	2002
Ja	88,8 %	90,9 %
Nei	11,2 %	9,1 %

Totalt antall svarende (N): 357

Hvis ja, hvor ofte?

	2008	2002
Ukentlig	82,9 %	83,5 %
Sjeldnere	17,1 %	16,5 %

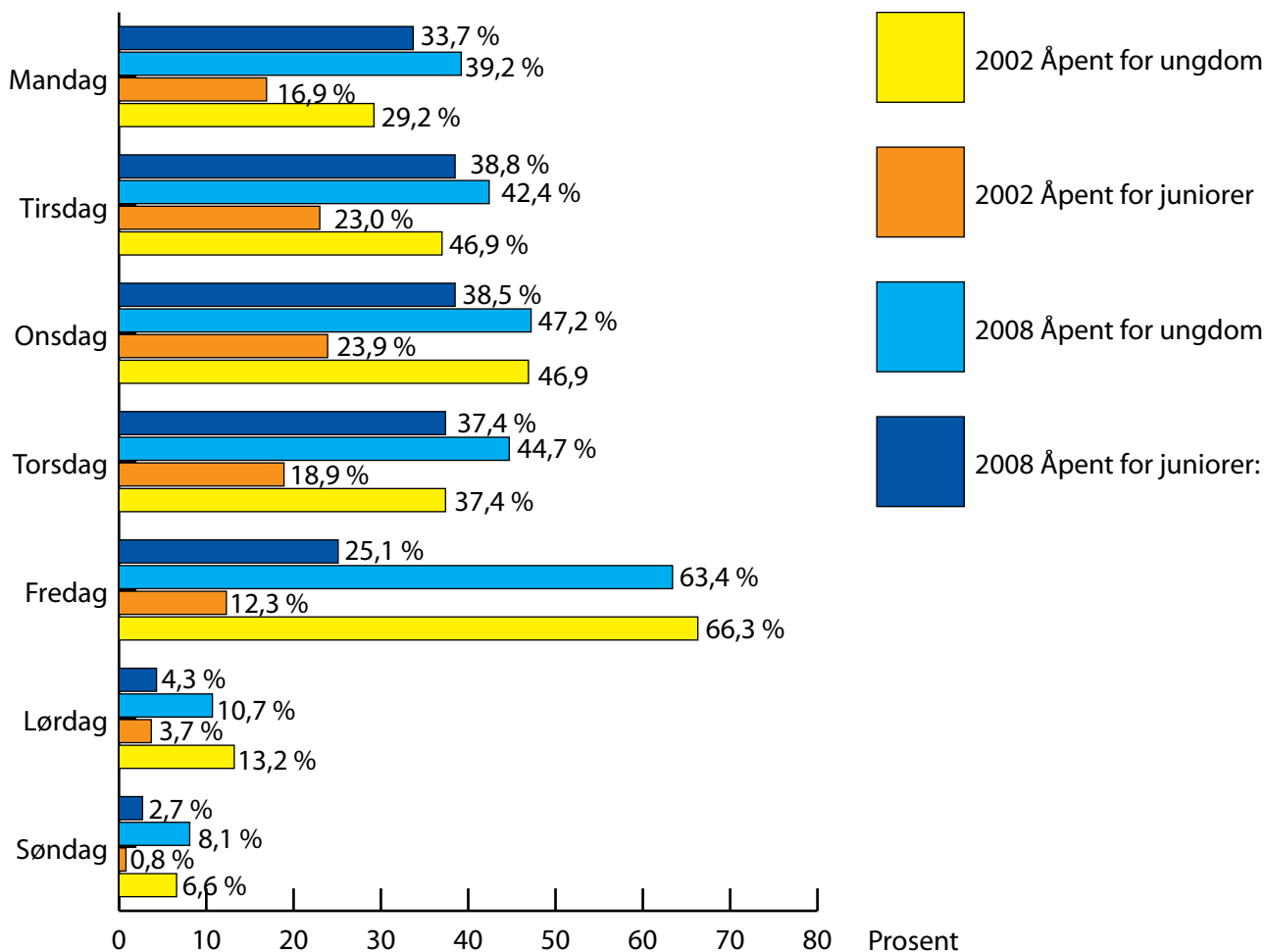
Totalt antall svarende (N): 311

Vi ser at det store flertall av tiltakene fortsatt har et ukentlig tilbud til sine brukere. Det er imidlertid fortsatt slik at 1 av 10 klubber ikke har mulighet til å gi et regelmessig tilbud til sine brukere. Dette viser den vanskelige tilværelsen mange av små-

klubbene opererer i. Problemet med en virksomhet der avstanden mellom klubbdagene blir såpass stor, er selvfølgelig mangelen på kontinuitet i relasjonene mellom brukerne, mellom den enkelte brukeren og klubben, og mellom ungdom og voksne. Forpliktelse og engasjement i ungdomsdeltakelse øker gjerne med størrelsen og hyppigheten på åpningstilbudet.

Det ser fremdeles ut til at fredag er den typiske klubbkvelden for ungdom (63,4). Når det gjelder juniortilbudet, er det derimot ingen spesiell kveld som peker seg vesentlig ut framfor de andre. Det mest tankevekkende resultatet, er den tilsynelatende mangel på helgtilbud fra klubbenes side. Særlig er det lave lørdagstilbudet bekymringsfullt. Det er ingen tvil om at mange ungdommer ville følt en trygghet i å ha klubben som et alternativ til private fester og til det lokale gateliv, hvor voksne skjenkesteder i stor grad preger utemiljøet. Men for å gjøre dette mulig, må kommunene være villig til å investere de nødvendige lønnsmidler, slik at de ansatte vil kunne få en tilfredsstillende kompensasjon for ubekvem arbeidstid.

Hvilke dager / kvelder har klubben åpent?

N = 309

Økonomi

Klubbøkonomi omfatter på den ene siden én eller flere kommunale budsjettposter avsatt til klubben, og klubbkassen på den annen siden. Klubbkassen inngår ikke i det kommunale tilskuddet. Med klubbkasse menes her medlemmenes penger, bestående av inntekter fra medlemskort, gjestepenger, kiosk- og kjøkkensalg, lotterier, loppemarkeder, innsamlinger, tilskudd fra eksterne aktører og lignende. I og med at medlemmene i stor grad selv står for inntektene til klubbkassen, er det rimelig at de også har innflytelse over denne.

Klubbens eget budsjett forvaltes enten av klubblleder helt eller delvis, eller driften forvaltes av kommunen eller bydelen sentralt. I visse tilfelle må klubblleder innhente tillatelse sentralt ved et hvert innkjøp over en viss sum. Myndighetsstrukturen i den enkelte kommune, og klubbens grad av innflytelse over sin egen økonomi, er avgjørende for hvorvidt ungdommene selv gis reelle muligheter for deltakelse og ansvar. Dette har i mange år vært et satsningsområde i norske kommuner, og det bør være kommunenes plikt å bekjempe unødvendig byråkrati samt tilrettelegge for at ungdom får myndighet i klubbene.

Hvilke ressurser klubben har å rutte med styres av de kommunale budsjettene. Disse avgjøres i kommunestyrene, og det er her en hard kamp mellom de ulike etater og fagområder. Det må tas hensyn til de lovpålagte oppgavene, og når disse er dekket inn kan kommunen gjøre prioriteringer innenfor de resterende rammene. Mange kommunepolitikere opplever at de har for lite å rutte med til de tiltakene de ønsker å drive som ikke er lovpålagte, og blir derfor nødt til å kutte støtte til tiltak de helst kunne ønske å støtte.

Har klubblleder budsjettansvar?

	2008	2002
Ja	62,1 %	73,1 %
Nei	37,9 %	26,9 %

Totalt antall svarende (N): 354

Det har siden forrige undersøkelse vært en nedgang i antall klubblledere med budsjettansvar. Dette kan tyde på at det er den kommunale avdelingen man ligger under som styrer økonomien i klubben/tiltaket. Dette er en svakhet hvis det fratar klubbllederne myndighet over prioriteringer og disponeringer. Det ligger makt i disponering av midler, makt til å prioritere, og ansvar for gjennomføring.

Hvis ja, omfatter ansvaret disponering av lønn?

	2008	2002
Ja	56,9 %	60,3 %
Nei	43,1 %	39,2 %

Totalt antall svarende (N): 211

Hvis ja, omfatter ansvaret disponering av midler til drift?

	2008	2002
Ja	90,8 %	88,6 %
Nei	9,2 %	11,4 %

Totalt antall svarende (N): 218

Av de klubbllederne som har budsjettansvar, har 9 av 10 ansvar for disponering av midler til drift, det vil si midler til aktiviteter, utstyr, kontor og vedlikehold. Å kunne disponere midlene til lønn gir klubblleder fleksibilitet i personalarbeidet og disponering av de ansattes arbeidstid. Det er det bare 56 % av klubbllederne som har budsjettansvar som har myndighet til.

Hvor mye utgjør samlede lønnsutgifter til ansatte inneværende år?

Det ser ikke ut til å være store endringer på hvor stor andel av budsjettene som går til lønn. Vi ønsket i 2008 å ta med større variabler på lønsskalaen, men dette utgjør totalt sett ikke store endringer fra 2002. Vi ser en svak tendens til at flere klubber bruker noe mer på lønn, men at andelen klubber som bruker mer enn 700 000 kroner på budsjettet fortsatt utgjør ca 20 %. Når man tenker på at det nasjonalt har vært en del sterke lønnsoppgjør i denne perioden burde lønnsutbetalingene ha steget mer om de skulle fulgt lønns- og prisvekst ellers i samfunnet.

På dette spørsmålet ønsket vi å innføre flere kategorier enn svarene fra 2002. Det er derfor noe avvik mellom svarkategoriene fra de ulike årene, slik det fremkommer av tabellen.

	2008	2002
Over 1 500 000	4,5 %	
1 000 000 - 1 499 000	8,7 %	
700 000 - 999 000	8,4 %	
Over 700 000 kr.:	21,6 %	18,1 %
500 000 - 699 000 kr.:	9,6 %	4,7 %
300 000 - 499 000 kr.:	18,1 %	20,9 %
100 000 - 299 000 kr.:	31 %	35,8 %
Under 100 000 kr.:	19,6 %	20,5 %

Totalt antall svarende (N): 332

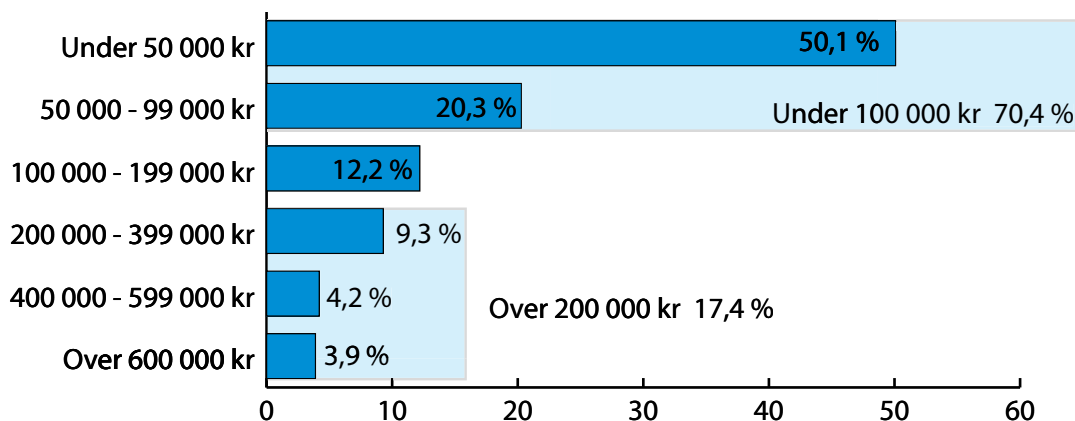
Aktivitetsmidler

Hvor mye penger klubben/tiltaket har til aktivitet, arrangement, utstyr og utbedring vil gi et bilde av hvor stort spillerom man har til å fylle klubben med innhold. Vi ser her at over 70 % av klubbene/tiltakene har under 100 000 kroner å rutte med til aktivitet og utstyr. Dette tallet samsvarer med tallene fra 2002, da 76 % hadde under 100 000 kroner på driftsbudsjettet. Over halvparten har fortsatt under 50 000 kroner i driftsbudsjett, noe som er oppsiktsvekkende lite. Dette betyr at klubbene har fått enda dårligere råd enn i 2002 - da prisveksten burde gjøre sitt til at budsjettene øker. Dette er dramatiske tall. Å ha under 50 000 kroner til rådighet for å fylle klubben med aktivitet og innhold er bekymringsverdig lite. For at klubbene/tiltakene skal kunne være gode og attraktive

tilbud må de gis mulighet til å kunne skape det innholdet ungdommene selv ønsker. Med en så lav ressurstilgang vil man tape mot kommersielle krefter. Argumenter i kommunestyremøter om at de kan legges ned fordi "ingen benytter seg av tiltakene" vil derfor være selvforskyldte. Man bør da heller gå inn og se på hva man kan gjøre for å forbedre tiltakene gjennom å gi dem økte ressurser og rammer.

Disse klubbene må finne andre måter å skaffe seg ekstra inntekter på. Dette kan nok ses på som en utfordring, det er også tidkrevende og skaper usikkerhet i driften. I kontrast disponerer et mindretall (17,4 %) mer enn 200 000 kroner til drift. Slik blir forskjellene tydelige mellom "fattige" og "rike" klubber.

Samlede midler som klubben / tiltaket disponerer i inneværende år til aktiviteter, arrangementer, inventar / utstyr / oppussing?

N = 335

Klubbkasse

Klubbkassen har tradisjonelt vært klubbstyrets, eller på andre måter ungdommenes, egne penger til tiltak og utstyr i klubben. Pengene kommer inn gjennom inngangspenger, kiosksalg osv. Det er ungdommenes innsats som i stor grad har gitt penger i klubbkassen, og det har derfor vært en regel at dette er penger ungdommene har myndighet over. De siste årene har vi blant annet gjennom flere medieoppslag sett at kommuner vil ta klubbkassen inn i de kommunale budsjettene som inntekter i klubben. Vi ser i denne undersøkelsen at det er færre som har

egen klubbkasse, og at av de som har en slik kasse er det færre som gir ungdommene råderett over denne. Dette bekrefter inntrykket av at kommunene tar disse inntektene inn i sine rammer. Slik mister ungdommene myndigheten over pengene. Engasjementet og eiefølelsen vil kunne svekkes dersom dette ikke holdes som en del av brukernes område. Dette bekrefter tendensen fra forrige punkt, at klubbene får dårligere råd, mindre mulighet til å skape godt innhold i tiltakene, og at ledelse og ungdommer på klubben får mindre de skulle sagt overfor de interne prioriteringene. Dette burde be-

kymre både kommunale og statlige myndigheter. En stor sektor med tiltak for barn og unge får stadig dårligere rammebetingelser for å sørge for god kvalitativ drift.

Har klubben egen klubbkasse?

	2008	2002
Ja	65 %	74,9 %
Nei	35 %	23,8 %
Totalt antall svarende (N): 351		

Hvis ja, har medlemmene/brukerne råderett over denne?

	2008	2002
Ja	5,3 %	22,6 %
I samråd med klubbleder	80,3 %	72,3 %
Nei, klubbleder bestemmer	14,5 %	5,1 %
Totalt antall svarende (N): 228		

Lokaler

Tilgjengelige lokaler og satsning på tilrettelegging kan sees som et uttrykk for hvor mye det satses på tiltaket. Det er i dag enorme forskjeller, fra store aktivitetshus med alt ønskelig utstyr og med den beste tilrettelegging i forhold til målsetning og aktivitet, til bomberom med discokuler, der lokalene i høy grad begrenser både tilgjengelighet og mulighet for utfoldelse og aktivitet.

Klubbene etableres i svært ulike miljøer, med ulik kultur og ulike forutsetninger. Lokalene skal tilpasses de eksisterende forhold, både når det gjelder størrelsen på brukermassen og de særegne behov som disse måtte ha. På den andre side skal de også tilgodese de funksjoner som klubben er opprettet for å fylle. Klubben skal være noe mer enn et kommunalt diskotek, noe mer enn et "gatekjøkken med tak". Man skal ha egnede lokaler for formålet, og disse må oppfylle byggetekniske krav. Det er ansvarlig driver, i de fleste tilfellene kommunene, som må sørge for dette.

Ungdommenes deltakelse i utformingen av lokalene er også vesentlig. Ved å delta i slike prosesser kan det skapes tilhørighet og identitet, og ungdom knyttes nærmere klubben. Eierfølelsen til klubblokalet er viktig, og all type sambruk med andre instanser må derfor vurderes opp imot dette. Man bør ha mulighet til å sette sitt eget preg på lokalet, og tilpasse fasilitetene til aktiviteter og innhold i klubben. Dette vil styrke denne eierfølelsen og gi bedre vilkår for deltakerstyring.

Så lenge fritidsklubben mangler statlige forskrifter for drift, vil forskjellene mellom klubbene og mellom kommunene fortsette. Skal det kunne stilles krav til et minimum av lokaler? Eller skal

et lite kjellerlokale, uten dagslys og uten muligheter for annen aktivitet enn diskotek og kioskvarer, også i framtiden kunne kalle seg for en fritidsklubb?

Type lokaler

På spørsmål om man holder til i permanente lokaler svarer 85,5 % at de gjør det, mens 14,2 % svarer at lokalene er midlertidige. Vi ser at over halvparten holder til i egne lokaler; 51,3 % sier at de deler lokalene med andre, mens 48,7 % holder til i egne lokaler. Det er kun 5,3 % som opplyser at klubben blir benyttet til skolefritidsordning (SFO).

I hva slags lokaler holder klubben til?

	2008	2002
Eget hus	31,7 %	34,6 %
Eget lokale i offentlig bygning	27,5 %	29,4 %
I samfunnshus/bydelshus	10,9 %	13,6 %
I skolebygning	10,6 %	9,2 %
Religiøst bygg	1,4 %	
Idrettshall	2 %	
Annet	16 %	13,2 %
Totalt antall svarende (N): 357		

Størrelsen på de disponerte lokalene varierer mye. De fleste klubbene er arealmessig små. Vi ser en tendens til at man har mindre arealer å benytte seg av enn i 2002. Vi ser også at om lag halvparten har under 200 kvadratmeter å benytte seg av. Om lag 15 % har bare opp til 100 kvm til rådighet. Den store gruppen ligger mellom 100 - 200 kvmt (34,8 %) og mellom 200 - 300 kvm (19,1 %). Én av ti klubber kan utfolde seg på mer enn 500 kvm. Graden av aktivitet vil naturlig nok variere med størrelse. Lokalene vil også begrense hvor mange brukere som faktisk kan være til stede på samme tid.

Innvendig areal som klubben/tiltaket disponerer:

	2008	2002
Over 500 m2:	10,4 %	11,0 %
300 - 500 m2:	15,2 %	14,1 %
200 - 300 m2:	19,1 %	25,6 %
100 - 200 m2:	34,8 %	34,4 %
Under 100 m2:	14,6 %	10,6 %
Vet ikke	5,9 %	4,3 %
Totalt antall svarende (N): 356		

På spørsmålet om det finnes tilgjengelige utearealer der klubben/tiltaket holder til, svarer 72,2 % at de har dette, nøyaktig det samme som i 2002.

Ungdoms deltakelse i lokalutforming

Som nevnt tidligere kan ungdoms deltakelse i utforming av lokalene bidra til å skape et godt grunnlag for tilhørighet og eierfølelse blant ungdommene. Det er derfor svært gledelig å konstantere at 9 av 10 klubber har hatt med ungdom i prosessen rundt utforming av lokalene, i større eller mindre grad.

Har ungdommene vært med på å utforme klubb-lokalene?

	2008	2002
Ja, i stor grad:	40,4 %	51,1 %
Noe:	50 %	40,1 %
Nei:	9,6 %	8,9 %

Totalt antall svarende (N): 356

Av de som ikke har hatt ungdom med i utformingen av lokalene er det flere som svarer at de ikke får lov til dette. Årsaken er at de holder til på skolen

Disponible fasiliteter

Hva slags rom og hvilke fasiliteter lokalene inneholder vil legge føringer for hva slags type aktiviteter og tilbud klubben kan ha. Det er derfor viktig for klubbene at tilgangen gjenspeiler den aktiviteten ungdommene på den aktuelle klubben ønsker å drive. Her kan det være store variasjoner mellom de ulike klubbene/tiltakene. Størrelsen vil også spille en avgjørende rolle for hva man kan fylle lokalene med.

De aller fleste klubbene (90 %) disponerer toaletter, kjøkken og en sal/et diskotek. Band og datarom er også populære, om lag halvparten har slike rom tilgjengelig.

Hva slags rom disponerer klubben/tiltaket?

	2008	2002
Toaletter:	**98,9 %	97,1 %
Sal/diskotek:	*91,9 %	94,2 %
Kjøkken:	*92,7 %	93,4 %
Varelager:	**68,8 %	75,3 %
Datarom:	*52,9 %	56,4 %
Møte/grupperom:	*47,3 %	55,1 %
Eget personalrom:	*47,9 %	53,9 %
Band/musikkrom:	*47,6 %	43,6 %
Lekse/stillerom:	*27,7 %	30,0 %
Mediarom:	*37 %	24,3 %
Dusj:	**21,8 %	20,6 %
Andre:	*36,4 %	48,6 %

*Totalt antall svarende (N): 357

**Totalt antall svarende (N): 349

Tilrettelegging og egnethet

1. januar 2009 trådte lov om forbud mot diskriminering på grunn av funksjonsevne i kraft. Loven inneholder blant annet en egen bestemmelse om plikt til universell utforming av all virksomhet som er rettet mot allmennheten. I og med at de fleste klubbene/tiltakene er drevet av kommunene plikter nå disse å sørge for at lokalene er tilrettelagte og tilgjengelige for alle.

For at klubbene/tiltakene skal kunne være åpne for alle er det viktig at de også er tilgjengelige for brukere som trenger spesiell tilrettelegging. Noe flere klubber oppgir å være tilrettelagt for rullestolbrukere i 2008 enn i 2002, men det er fortsatt 1 av 5 som ikke er tilrettelagt. Vi har ikke spurt om tilrettelegging i forhold til andre nedsatte funksjonsevner, men har ingen grunn til å tro at tallene ser bedre ut for andre grupper med spesielle behov. Dette viser at man har et langt stykke å gå før alle klubbene/tiltakene er åpne for alle.

Siden det ikke finnes minimumsstandarder eller krav til hva en klubb skal være og hvordan den skal drives, blir heller ikke tilrettelegging og egnethet fulgt godt nok opp.

Er klubben tilrettelagt for rullestolbrukere?

	2008	2002
Ja:	45,5 %	38,3 %
Til en viss grad:	32,2 %	35,8 %
Nei:	22,3 %	25,8 %

Totalt antall svarende (N): 354

Klubbene oppgir at lokalene de holder til i er omtrent like godt egnet til å drive den virksomheten de skal som i 2002. Allikevel er bare om lag 60 % egnet. Dette sier noe om prioritering og tilstand. Vi ser altså her ingen positiv utvikling i klubbene, deres lokaler er like dårlig egnet som for 6 år siden.

Hvor godt egnet er lokalene til å drive den virksomheten og de aktiviteter som klubben/tiltaket tilbyr i dag?

	2008	2002
Godt egnet:	58 %	58,0 %
Måtelig egnet:	36,7 %	35,8 %
Dårlig egnet:	5,3 %	6,2 %

Totalt antall svarende (N): 357

Brukergrupper

Fritidsklubbene har siden oppstarten i 1953 vært tiltak for ungdom. Helt fram til tidlig 70-tallet var tilbudet stort sett åpent for aldersgruppen 14 – 18 år. Juniortilbud for de mellom 10 og 14 presset seg fram som et resultat av at de yngre aldersgruppene samlet seg på utsiden av klubbene og krevde et tilbud på lik linje med de eldre. Etter hvert ble juniorklubbene mange steder permanente virksomheter, særlig i de større byene. Andre steder hadde man ikke de samme mulighetene til å utvide målgruppen, og ungdomsklubben ble fortsatt det eneste tilbudet. Vi ser i dag en økende tendens til at det opprettes juniorklubber i tilknytning til ungdomsklubbene. Det at tiltakene utvikles i takt med lokale behov bidrar til at mangfoldet øker, og bredden i tilbudene deretter.

En generell oppfatning og målsetning for klubbene/tiltakene er at de skal være åpne for alle. Slik kan man også inkludere enkeltgrupper som ellers lett faller utenfor sosiale sammenhenger. For noen grupper krever dette spesiell tilrettelegging, for andre krever det målrettet rekrutteringsarbeid. Vi viser for øvrig til Tormod Øias kartlegging fra 2009 av hvem brukerne av fritidsklubbene er, for mer inngående data på dette området.

Medlemsoversikt

Klubbene/tiltakene har ulike rutiner for hva slags oversikt de har over de som benytter seg av tiltakene. Noen registrerer bare hvor mange som er der, noen har lister med navn og kontaktinfo, mens andre har medlemskapsordninger der brukerne betaler medlemsavgift og får medlemskort med bilde. Dette sier også noe om bredden i type tiltak, noen er åpnere tiltak, der fokus skal være lav terskel for deltakelse, mens andre er mer forpliktende tiltak, gjerne knyttet sterkere opp mot aktiviteter og innhold.

Praktiserer klubben registrering av brukerne?

	2008	2002
Ja:	76 %	77,7 %
Nei:	24 %	22,3 %

Totalt antall svarende (N): 362

76 % av klubbene (dvs. 275 klubber) oppgir å ha en oversikt over de som deltok på klubben i det foregående år. 24 % (87 klubber) oppgir å ikke ha en slik oversikt. Dette er sammenfallene med funn fra 2002. Vi kan anta at de som ikke praktiserer slike registreringer er ungdomskafeer og mer åpne tiltak.

Hvor mange brukere?

De som har oversikt over hvor mange besøkende de hadde foregående år har i gjennomsnitt hatt 13 772 besøkende.

Praktiserer klubben medlemskapsordninger?

	2008	2002
Ja:	41,1 %	71,7%
Nei:	58,9 %	28,3%

Totalt antall svarende (N): 358

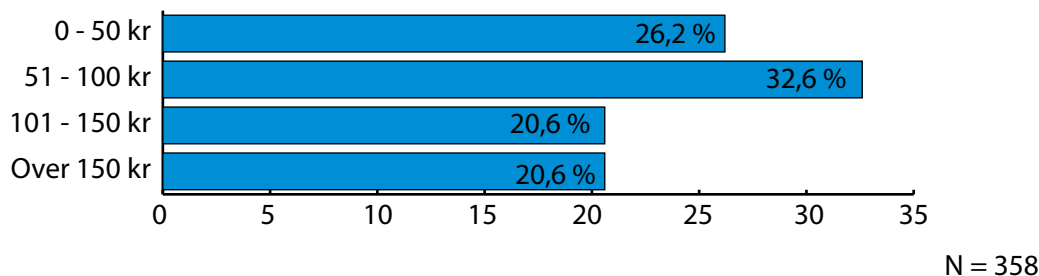
På spørsmål om hvor mange klubber som praktiserer medlemskapsordninger svarer bare 41,1 % at de har dette. Sammenligner vi disse resultatene med tallene fra 2002 ser vi en utvikling hvor stadig færre klubber praktiserer medlemskapsløsninger – en nedgang fra 71,7 % til 41,1 %.

I 2002 var det 7 av 10 som hadde slike ordninger – mens det i 2008 bare var 4 av 10. Dette er i tråd med våre erfaringer, flere og flere ønsker å være åpne tiltak med lav terskel for deltakelse. Utviklingen går i retning av ungdomskafeer og sentre der man ikke må være medlem for å delta.

Av de som praktiserer medlemskapsløsninger oppgir 41,4 % at disse gjelder på andre klubber/tiltak, mens 58,6 % oppgir at de ikke gjør det. Hele 79,5 % svarer at de praktiserer gjesteordninger, og av de som har dette er det 79,6 % som oppgir at det ikke finnes noen grense for hvor mange ganger du kan være gjest.

Priser på medlemskap

Hvis klubben / tiltaket praktiserer betalende medlemskap, hva koster medlemskapet per år?

Vi ser at av klubbene som praktiserer medlemskapsløsninger (om lag 40 %), så er prisene på medlemskap varierende. Litt over halvparten tar under 100 kroner for medlemskap, mens litt over 40 % (58 klubber/tiltak) svarer at medlemskap koster mer enn 100 kroner. Vi har sett at de tiltakene som tar

høyest betaling er mer spesialiserte tiltak med kostnads- skrevende aktiviteter, som motorklubber, musikkverksteder og lignende. Man kan også anta at dette gjelder noen av de større tiltakene med et mangfoldig tilbud av aktiviteter.

Antall medlemmer

Når vi ser på hvor mange medlemmer og brukere klubben/tiltaket hadde foregående år, ser vi at de som praktiserer medlemskapsløsninger (120 klubber) i gjennomsnitt har 159,8 medlemmer.

Aldersgruppen klubbene/tiltakene er åpne for har utvidet seg, og det er spesielt aldersgruppen 11 - 13 som har fått økt tilbud. Dette er i tråd med registreringer i Ungdom & Fritids medlemsregister, der en god andel av økningen i medlemsklubber de siste årene har vært juniorklubber.

Hvilke(n) aldersgruppe(r) er klubben åpen for?

	2008	2002
7 - 10 år:	16,7 %	15,2 %
11 - 13 år:	84,4 %	56,0 %
14 - 18 år:	85,3 %	92,2 %
19 - 25 år:	18,6 %	21,0 %

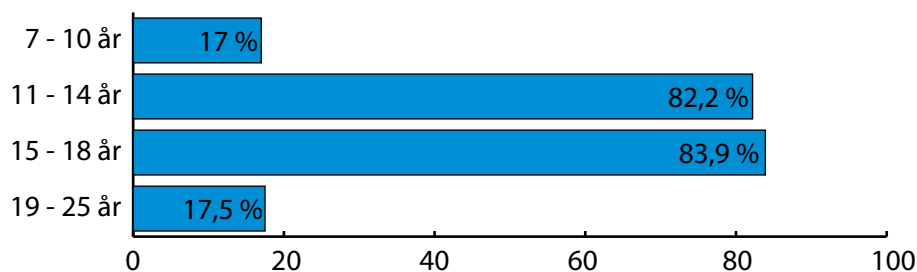
Totalt antall svarende (N): 360

Gjennomsnittlig besøk per åpen kveld

Ser vi på gjennomsnittlig besøk per åpen kveld, ser vi at hovedgruppa som bruker klubbene er mellom 11 og 18 år. Fordelt på kategoriene 11-14 år og 15-18 år har disse gruppene i gjennomsnitt over 80 besøkende. Når vi ser på den store

variasjonen mellom tiltakene så er dette et høyt antall, høyere enn hva vi fant i 2002. Vi har nok fortsatt mange små tiltak, med relativt få antall faste brukere, men samtidig har vi en del veldig store klubber med et høyt antall brukere.

Omtrentlig besøk per åpen kveld:

N = 342

Kjønnsfordeling

44,7 % oppgir å ha flest gutter i klubben, bare 6,2 % oppgir å ha flest jenter. 49,2 % oppgir at brukergruppa er likt fordelt mellom gutter og jenter. Det å tilstrebe god representasjon fra begge kjønn har i lengre tid vært et tema i klubbene. Egne jente- og guttegrupper er eksempel på tiltak for å rekruttere flere jenter. På enkelte klubber har man også hatt egne jentekvelder, der jentene selv står for og driver tilbudet. Slik har man klart å øke tilhørigheten til klubben betraktelig. I enkelte grupper har også målrettet foreldrearbeid blitt brukt for å rekruttere spesielt jenter med innvandrerbakgrunn.

Tiltak mot spesielle grupper:

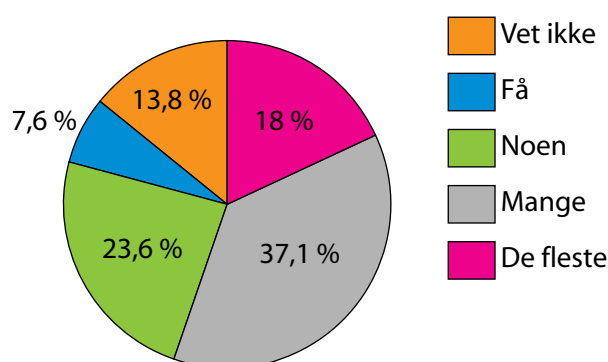
Det er i 2008 kun 22,3 % av de svarende som oppgir å ha tilbud rettet mot spesielle grupper, mot 36,8 % i 2002. Et flertall (77,7 %) retter seg altså i 2008 mot all ungdom - noe som er i tråd med klubbenes begrunnelse om at de skal være tiltak som er åpne for alle. På spørsmål om hvem disse spesielle tiltakene retter seg mot, er det 28 klubber/tiltak som svarer at de har tilbud for psykisk utviklingshemmede, 19 oppgir å ha tilbud for fysisk funksjonshemmede, mens blant de 49 som svarer "andre grupper" fordeles de hovedsakelig mellom jenter, risikoungdom og minoritetsungdom.

Medlemskap i andre organisasjoner:

Tormod Øias kartlegging finner også at klubbungdommer er aktive på flere andre arenaer. På spørsmål om hvor mange av

brukerne som også er medlemmer av andre organisasjoner, som speider, idrett, korps og politiske organisasjoner er inntrykket at svært mange er aktive også på andre arenaer.

Hvor mange av brukerne er medlemmer av andre organisasjoner?

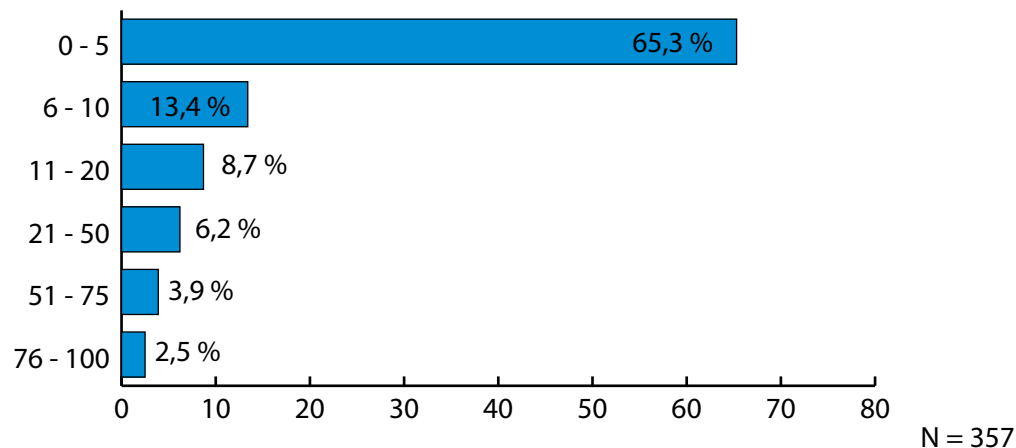

Prosentandel med innvandrerbakgrunn:

Det store flertall av klubbene/tiltakene har få eller ingen brukere med innvandrerbakgrunn. Når vi tenker på at det er over 350 svarende klubber, mange av disse fra små kommuner med svært liten populasjon med innvandrerbakgrunn, så er ikke

dette så underlig. Vi ser allikevel at det er 101 klubber/tiltak som oppgir at det er mellom 6 og 50 % av brukerne som har innvandrerbakgrunn. Dette viser at en god del av tiltakene i områder som har en slik ungdomsgruppe når disse ungdommer med innvandrerbakgrunn.

Hvor stor prosentandel av brukerne / medlemmene har innvandrerbakgrunn?

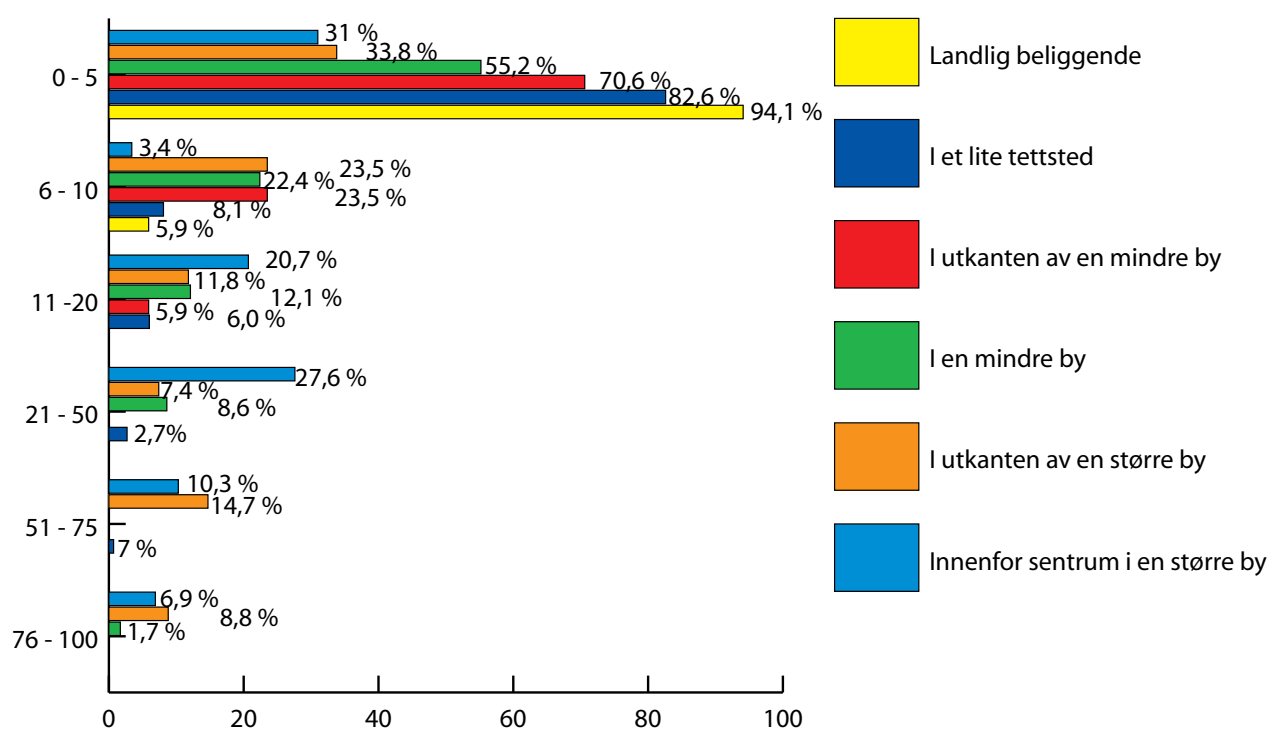

Krysser vi imidlertid tallene for andel brukere med innvandrerbakgrunn med området klubben ligger i ser vi at innenfor og i utkanten av de store byene så er andelen høyere enn på de

mindre stedene. De demografiske forholdene viser også samme tendens.

Hvor stor prosentandel av brukerne / medlemmene har innvandrerbakgrunn?

Hvordan vil du karakterisere området der klubben ligger?

Aktiviteter

Klubbenes aktivitetstilbud vil til en hver tid preges av ulike forhold: Mulighetene lokalene gir, personalets kompetanse og ferdigheter, driftsbudsjettets og/eller klubbkassens størrelse, ungdommenes behov og ønsker, i tillegg til rådende trend og kulturelle uttrykksform. Noen interesser kommer fort og forsvinner i neste øyeblikk, mens andre forblir konstante, nærmest uavhengige av dagens mote.

Fra tid til annen høres kritiske røster som erklærer at den tradisjonelle klubbmodellen er "gått av moten". Det blir hevdet at klubbdriften ikke har fulgt med i utviklingen innenfor den kommersielle ungdomskulturen. Vi har i dag et samfunn med en enorm endringstakt. Samtidig ser vi at det ligger i klubbenes natur å være tiltak i takt med tiden, da spesielt de klubbene som har høy grad av medvirkning og brukerstyring. Dersom ikke formaliserte strukturer hindrer ungdom å styre utviklingen av tiltakene vil ungdommene selv fylle tiltakene med det innholdet som for dem til en hver tid er attraktivt. En slik brukerstyring sikrer også et ønskelig mangfold blant tiltakene ved at tilbudene forankres i det lokale behov.

Vi vet at for å kunne følge med på utviklingen kreves det res-

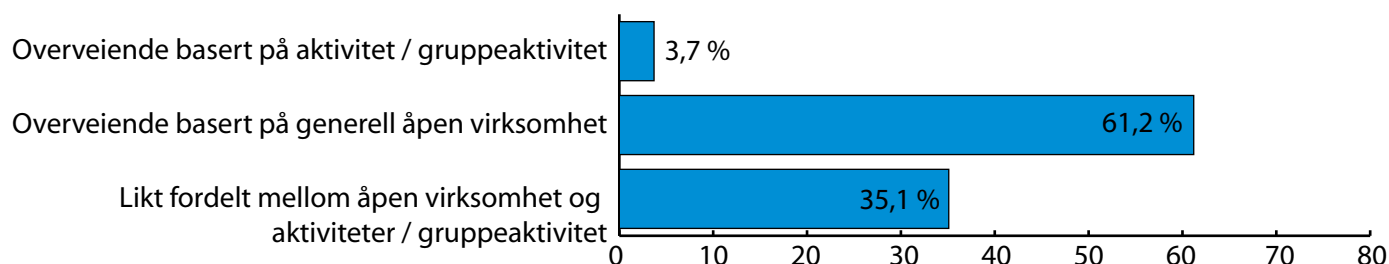
surser til omstilling, nytt utstyr og oppdatering, samtidig som det kreves kompetanse blant de ansatte til å fange opp trender og dra ungdommene med seg. Da det er stor variasjon mellom klubbene hva gjelder ressurstilgang, vil også mulighetene for omstilling og oppdatering variere betydelig.

Åpen og generell - eller spesialisert?

Det er markante forskjeller på de ulike klubbene/tiltakene når det gjelder innhold og profil. De tradisjonelle fritidsklubbene var basert på åpen virksomhet, der du kunne ha et sted å "henge". I nyere tid har vi fått en god del nye, spesialiserte tiltak som fokuserer på aktiviteter; som mediesenter, motorsenter osv. For å få et bilde av hvordan fordelingen mellom tiltakene er spurte vi om virksomheten er overveiende basert på aktiviteter/gruppeaktivitet eller overveiende basert på generell aktivitet.

96,3 % av klubbene har en åpen, generell virksomhet. Av disse driver 35,1 % også med gruppeaktivitet. Dette bekrefter at den tradisjonelle fritidsklubben med åpen virksomhet og gruppeaktivitet fortsatt eksisterer, og viser at den generelle og åpne virksomheten fortsatt er viktig i fritidsklubbene/tiltakene.

Er klubben / tiltaket:

N = 353

Gruppeaktiviteter

Seks av ti klubber driver fortsatt gruppevirksomhet med fast leder, mens tre av ti har selvdrevne grupper. Sett på bakgrunn av de begrensede budsjetttrammene som mange klubber må operere innenfor, synes det allikevel å være mulig for de fleste klubbene å ivareta gruppeaktivitetene. Selvdrevne grupper kan være en økonomisk løsning, samtidig som det er gir ungdom muligheter til å organisere sine egne aktiviteter på egen hånd. Ideelt sett bør det være rom for begge deler, avhengig av gruppens karakter.

Har klubben/tiltaket gruppeaktiviteter på egne kvelder med fast leder?

	2008	2002
Ja	63,7 %	61,1 %
Nei	36,3 %	38,9 %

Totalt antall svarende (N): 358

Har klubben/tiltaket gruppeaktiviteter på egne kvelder uten fast leder?

	2008	2002
Ja	29,3 %	31,9 %
Nei	70,7 %	68,1 %

Totalt antall svarende (N): 352

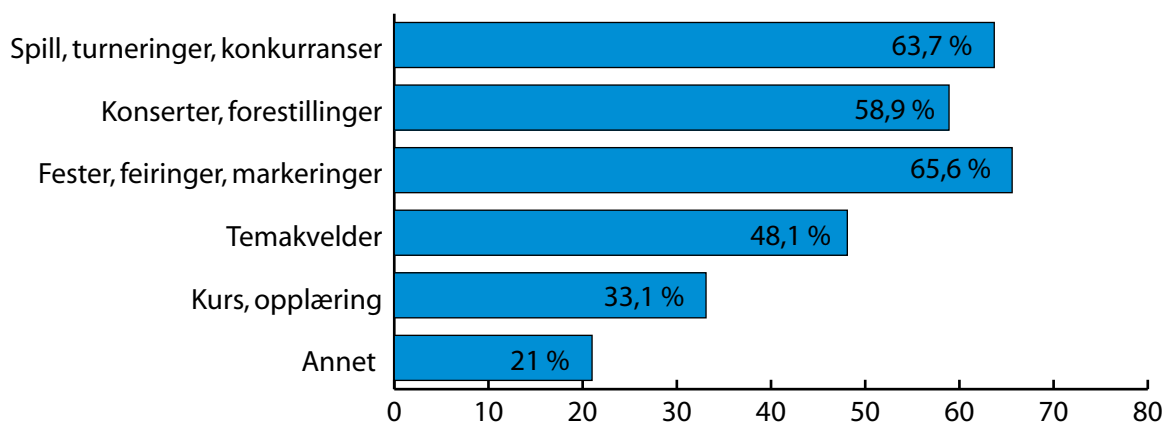
Arrangementer og innhold i klubben

Av tiltakene som klubbene har gjennomført i 2008 er det mange som også arrangerer større aktiviteter eller prosjekter. På spesifisering av kategorien „annet“ nevnes eksempelvis data-, skum- og popcornparty, filmaktiviteter, festivaler, og turer.

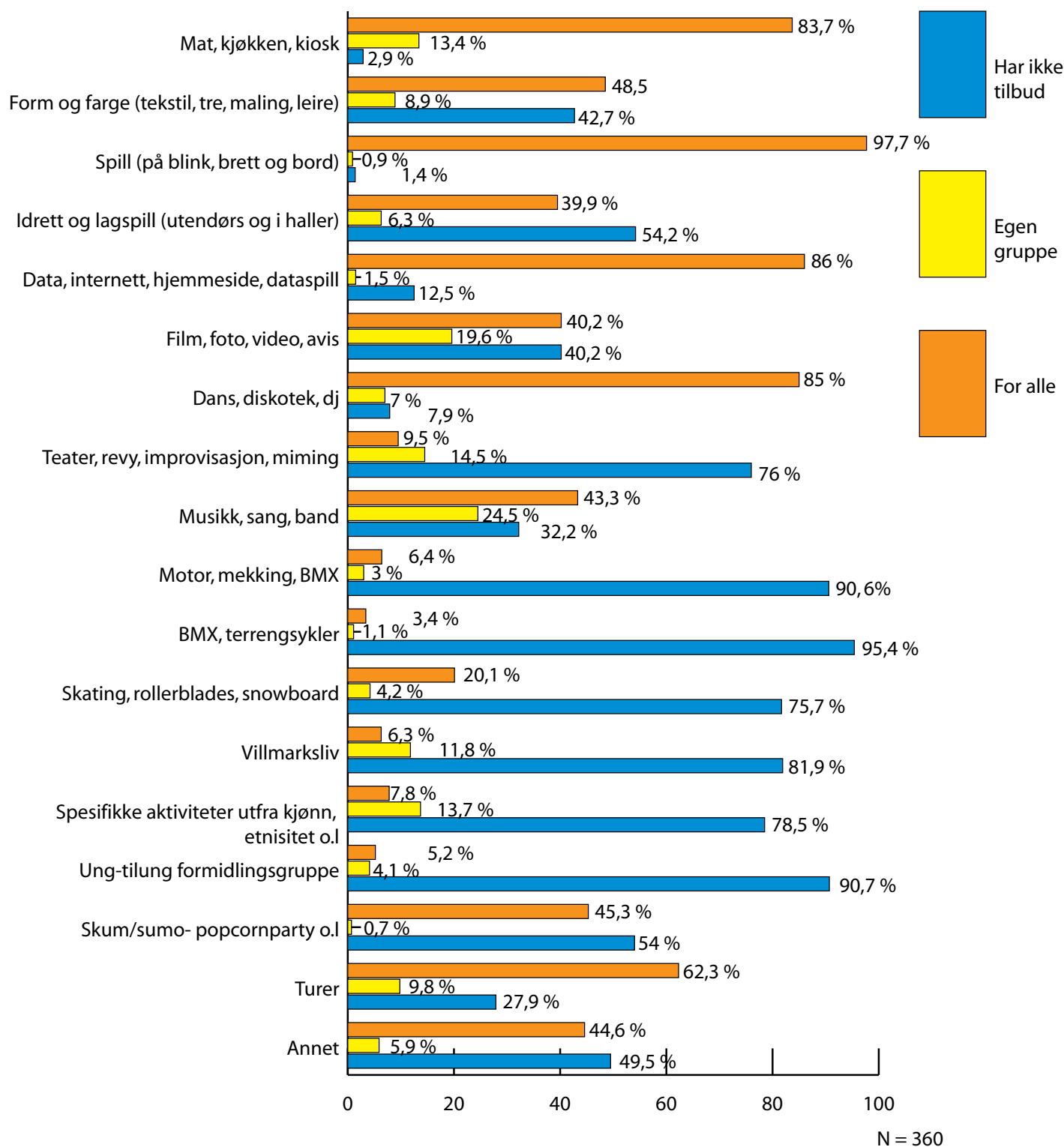
Når vi spør om hvilke aktiviteter som finnes på klubben ser vi at det er en stor bredde i hva slags aktiviteter som tilbys brukerne.

Det er stor bredde i hva slags tilbud som finnes i klubbene. Mat, kjøkken og kiosk er, og har alltid vært, en hjørnestein og et sosialt samlingssted i klubben. Ungdom & Fritid forvalter deler av støtteordningen Frifond organisasjon til medlemsklubbene. De siste årene har vi sett at tilbud innen kategorien mat, kjøkken og kiosk, altså ulike matprosjekter, står for en økende andel av frifondssøknadene Ungdom & Fritid mottar. Dans og diskotek, og spill, er stabilt viktige aktiviteter i klubben. Data har utviklet seg til å bli en naturlig del av innholdet i klubben, på nivå med kjøkken/kiosk. Dette kan man si er de fire kjerneområdene for aktivitet i klubben, selv om det er finnes stor bredde.

Enkelte aktiviteter egner seg spesielt godt for gruppevirksomhet. De mest utpregede klubbgruppene synes å være "klassikere" som band (musikk) og mediegrupper, mens et mindretall av klubbene spesialisere seg innfor områder som motor og teater/revy.

N = 314

Personalet

De ansatte er, og vil alltid være, en svært viktig faktor i klubben. Som stabile og trygge rollemodeller vil de ansatte kunne legge til rette for ungdommenes tilhørighet på klubben. Det er gjennom en stabil og god voksenkontakt at ungdom kan få nødvendig trygghet og veiledning til å gjennomføre sine prosjekter. De skal fremme en reflektert tilnærming til ungdomskulturen, hvor ungdom og voksne sammen kan finne fram til felles normer og felles rammer for virksomheten.

For å nå et slikt mål må to kriterier oppfylles: Det må være et tilstrekkelig antall ansatte, slik at det gis rom for holdnings- skapende arbeid. Og det må sikres at de ansatte har den nødvendige utdanning eller opplæring, slik at de forstår sin rolle og det særegne ved den jobben de er satt til å utøve. I dag finnes ingen yrkesrettet høyskoleutdanning som leder inn mot klubbyrket. Videregående skole tilbyr barne- og ungdoms- arbeiderfaget, men fremdeles er hovedtyngden innenfor dette utdanningstilbudet rettet inn mot barn under 10 år.

Et annet forhold ved klubbansattes situasjon er selve ansettelsesforholdet, det vil si de betingelser som fremmer eller motvirker en god motivasjon og et godt resultat. Slike betingelser er trygghet i en god arbeidskontrakt, opplæring og veiledning, rimelige lønnsbetingelser, fornuftige stillingsprosenter og muligheter for avansement innen yrket. Det er også viktig at det helhetlige arbeidet som utføres i klubbene synliggjøres i kommunen, og at de ansatte, med sine unike erfaringer om ungdomsmiljøet, bringes inn i et tverrfaglig samarbeid. Voksenrollen i klubben vil i et slikt samarbeid preges av nyskaping og utvikling i ungdomsmiljøet, som i samfunnet ellers. Det er viktig at det legges til rette for at de ansatte kan utvikle seg i takt med samfunnet og ungdommenes behov og ønsker.

Personalressurser

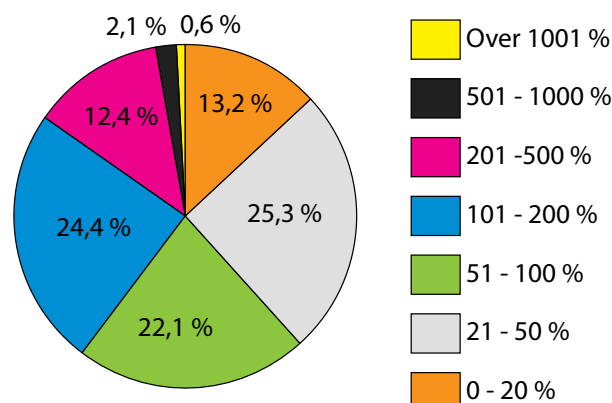
Størrelsen på personalressursene klubben har tilgjengelig vil selvsagt påvirke deres muligheter.

Vi ser at de aller fleste har lite stillingsressurser tilgjengelig. 60,6 % av klubbene disponerer bare opp mot et årsverk. Dette er en dramatisk økning fra 2002, da 38 % oppga å disponere inntil ett årsverk. Kontrasten blir stor opp mot de 9 klubbene som har over 5 årsverk.

Vi ser at de stillingsprosentene klubbene/tiltakene har tilgjengelig ofte deles på flere ansatte. 78 % svarer at de har inntil 5 ansatte - og sett opp mot de 60,6 % som disponerer opp til én stilling, og de 85 % som disponerer inntil 2 hele stillinger, ser vi at det er svært vanlig å dele stillingene opp i mindre stillingsandeler. Dette har nok flere forklaringer. En viktig grunn er

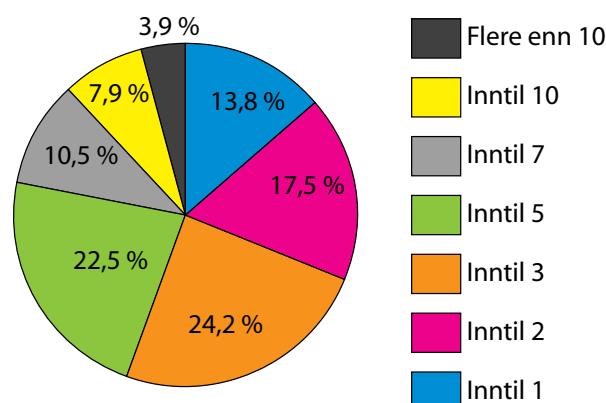
at man ansetter aktivitetsledere og gruppeledere med ulik spesialkompetanse i mindre stillinger, som musikere, teknikere osv. En annen forklaring er at klubbene ofte er åpne på kveldstid, eller har åpent kun enkelte kvelder i uka, slik at arbeidstiden ikke fyller en full stilling.

Totalt lønnede årsverk i klubben/tiltaket i inneværende år:

N = 340

Hvor mange ansatte har klubben/tiltaket i inneværende år?

N = 355

Ansvarlig leder

Den som er ansvarlig for klubbens drift vil spille en avgjørende rolle for klubbens form og innhold. Ansvarlig leder bør ha tid til både å jobbe i klubbmiljøet, men også til å ta seg av de administrative sidene, som personaloppfølging, økonomi, planlegging og strategisk arbeid. Det er dessuten viktig at den ansvarlige lederen har tid og ressurser til å delta i lokalt samarbeid, fagdiskusjoner og i den lokale politiske debatt. Å kunne ivareta alle disse funksjonene krever både ressurser, tid og kompetanse på de ulike områdene.

Hvilken type ansettelse har ansvarlig leder?

	2008	2002
Fast:	85,7%	82,7%
Engasjement:	4,8 %	9,7 %
Vikariat:	3,6 %	4,2%
Annet:	5,9 %	3,4%

Totalt antall svarende (N): 357

Blant de 21 som i 2008 svarer "annet" på dette spørsmålet oppgir flertallet at de jobber frivillig.

Det store flertallet oppgir at ansvarlig leder har fast ansettelse, et viktig virkemiddel for å ha stabilitet i klubben/tiltaket. Vi ser også at over 60 % av de ansvarlige lederne har jobbet i stillingen i mer enn 3 år. Denne stabiliteten og kontinuiteten er noe som trekkes frem som en viktig forutsetning for at klubbene skal kunne være gode forebyggende arenaer, blant annet gjennom Vestels (2007) forskning på fritidsklubbfeltet.

Hvor mange år har ansvarlig leder jobbet i denne stillingen?

	2008	2002
Mindre enn 1 år:	17,1 %	15,8%
1 år:	9,2 %	11,7%
2 år:	12 %	17,9%
3-4 år:	16,8 %	15,8%
5-9 år:	22,7 %	19,2%
Flere enn 9 år:	22,1 %	19,6%

Totalt antall svarende (N): 357

Ser vi på hvor stor stillingsandel den ansvarlige lederen har finner vi imidlertid at over halvparten kun har inntil en halv stilling, og det er kun 3 av 10 ansvarlige ledere som har en hel stilling. Dette utgjør en nedgang på 4,7 % fra 2002. Med tanke på hva lederen har ansvar for, og hvor mange oppgaver som skal løses er dette et skritt i gal retning.

Hvor stor er stillingen i prosent:

	2008	2002
0 - 25 prosent:	23,2 %	18,3%
26 - 50 prosent:	30,9 %	31,1%
51 - 75 prosent:	7,7 %	8,9%
76 - 99 prosent:	3,7 %	2,6%
100 prosent:	34,4 %	39,1%

Totalt antall svarende (N): 349

Hva er brutto timelønn (uten tillegg)?

	2008	2002
00 - 75 kr.:	1,5 %	1,8%
76 - 100 kr.:	2,1 %	6,7%
101 - 125 kr.:	9,7 %	41,3%
126 - 149 kr.:	27,6 %	34,5%
Over 150 kr.:		15,7%
150 - 199 kr.:	29,7 %	
200 - 250 kr.:	9,1 %	
Over 250 kr.:	4,4 %	
Vet ikke:	15,9 %	

Totalt antall svarende (N): 340

For å differensiere svarene ytterligere er det noe avvik mellom svarkategoriene fra de ulike årene, slik det fremkommer av tabellen over. Vi ser at lønnsnivået for de ansvarlige lederne har gått opp. Dette er i tråd med lønns- og prisvekst ellers i samfunnet.

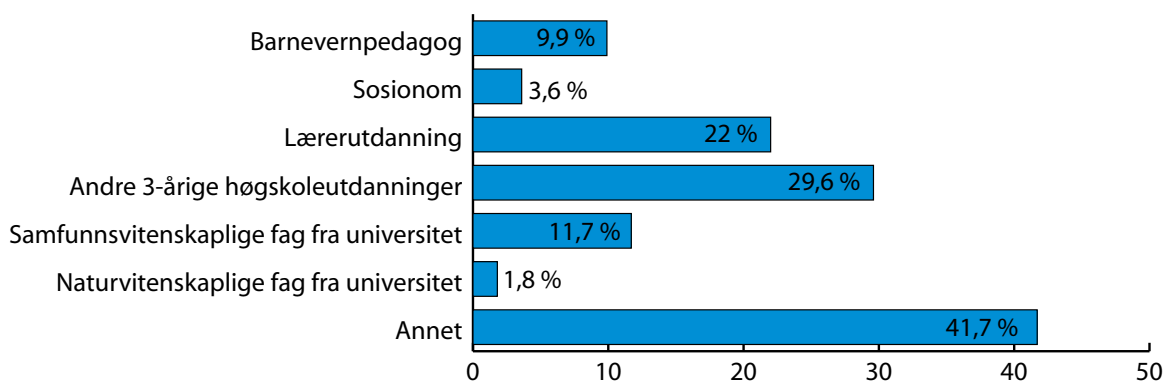
I 2008 spurte vi om ansvarlig leder har gått barne- og ungdomsarbeiderlinje på videregående skole. Det var bare 1 av 5, eller 20,4 % som svarte bekreftende på dette, 79,6 % har ikke gått denne linjen. På spørsmål om ansvarlig leder har utdanning ut over videregående skole, svarer over 60 % at de har dette, noe som har holdt seg stabilt siden 2002. Hva slags utdanning de ansvarlige lederne har, varierer en del. Det ser imidlertid ut til å være mest vanlig å ha en 3-årig høgskoleutdanning. Vi vet at mange klubbansatte er gode miljøarbeidere uten noen spesiell utdanningsbakgrunn. Men med hensyn til de pedagogiske føringene i arbeidet er det et tankekors at en vesentlig del av ledergruppa mangler utdanning i nettopp dette. Dette kan være noe av årsaken til at yrkesgruppa har en svak og uklar profil, sammenlignet med andre grupper i det kommunale systemet.

Har leder utdanning utover videregående skole?

	2008	2002
Ja:	63,9 %	64,0 %
Nei:	36,1 %	36,0 %

Totalt antall svarende (N): 352

Hvis ja, hva slags utdanning har leder utover videregående skole?

Øvrige ansatte og andre voksenressurser

Ved siden av ansvarlig leder har klubbene ofte flere ansatte, ofte i deltidsstillinger. Disse stillingene har ulike titler og innhold. Litt over halvparten har tittelen klubbarbeider. Vi ser også at om lag halvparten av de ansatte selv har gått i klubb.

Hva heter stillingene som er besatt av øvrige lønnete ansatte?

	2008	2002
Klubbarbeider:	56 %	55,6%
Miljøarbeider:	11,1 %	9,5%
Klubbassistent:	12 %	9,5%
Ungdomsarbeider:	10,8 %	5,8%
Kulturarbeider:	6,1 %	1,6%
Annet:	22,7 %	22,6%

Totalt antall svarende (N): 343

Har de ansatte selv gått i klubb?

	Prosent	Antall
De fleste	35%	122
Mange	13,2%	46
Noen	31,8%	111
Få	8,3%	29
Ingen	11,7%	41

Totalt antall svarende (N): 349

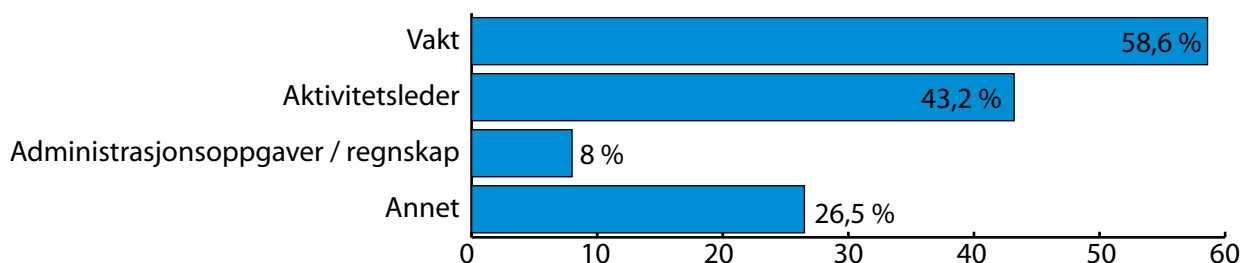
I og med at de fleste klubbarbeiderne har deltidsstillinger, jobber eller studerer mange ved siden av. Vi ser at de har svært mange ulike hovedbeskjeftigelser, noe som viser mangfoldet blant klubbarbeiderne.

En del klubber/tiltak benytter seg også av frivillige voksenressurser. 4 av 10 klubber oppgir at de har voksne frivillige, og de i stor grad benyttes som vakter og aktivitetsledere. Sett i sammenheng med andre kommunale tilbud og tjenester er dette spesielt. Når vi vet at 9 av 10 tiltak er drevet av kommunen, er det overraskende at mange av de fritidsklubbene også er avhengige av frivillige voksenressurser.

Hvor mange frivillige/ulønnede er tilknyttet klubben i inneværende år:

	2008	2002
0 personer:	59,2 %	57,0%
1-5 personer:	30,2 %	27,2%
6-10 personer:	3,6 %	5,3%
Flere enn 10 personer:	7 %	10,5%
Totalt antall svarende (N): 358		

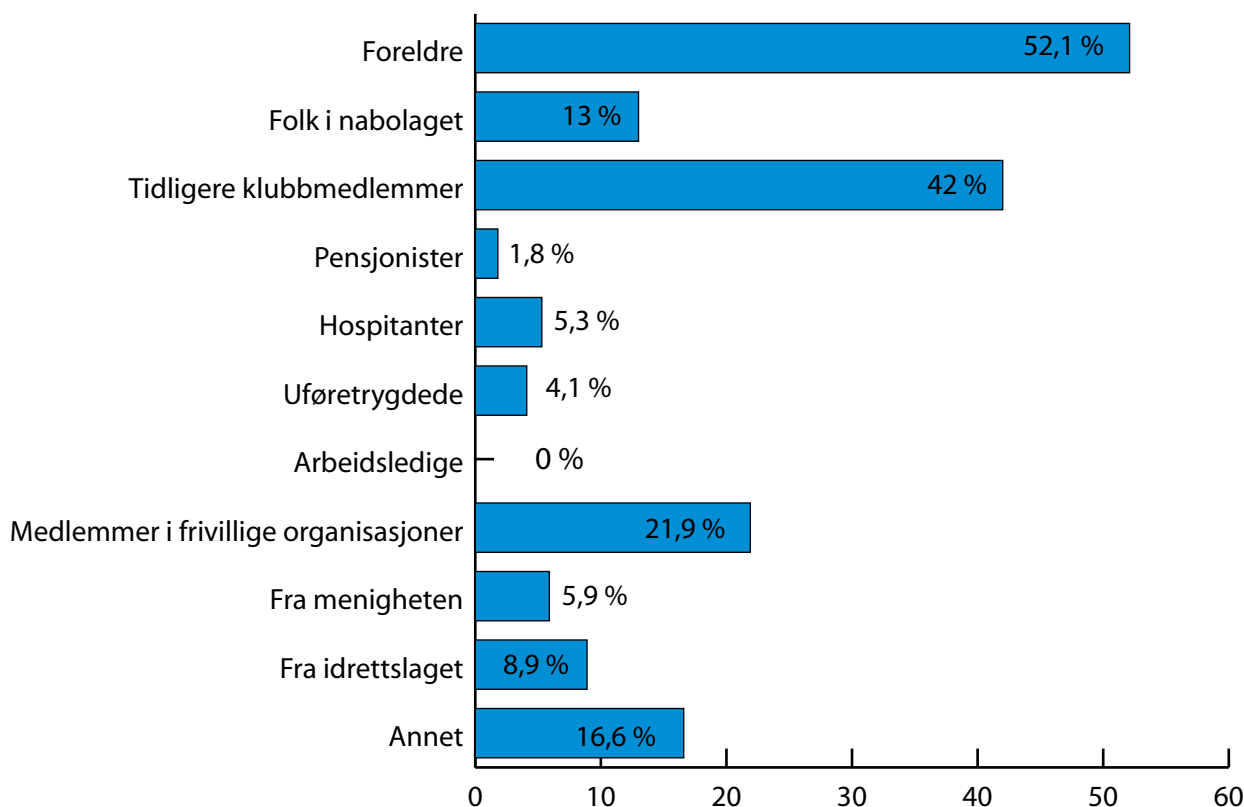
Hva slags type funksjon innehar de frivillige i klubben / tiltaket?

N = 162

Ser vi på hva slags tilknytning de frivillige har så er om lag halvparten foreldre, og hele 42 % er tidligere klubbmedlemmer. Dette viser at mange beholder sin tilknytning til klubben også etter at de har sluttet å gå i klubben selv.

Hva slags tilknytning har de frivillige / ulønnete til klubben / tiltaket?

N = 169

Lærlinger og praksisstudenter

Det kan være både faglig og ressursmessig supplerende å ta inn praksisstudenter og lærlinger. Dette kan tilføre klubben/tiltaket ikke bare ekstra arbeidskraft, men også gi muligheten for refleksjon rundt praksis, hva man gjør, og hvorfor man velger å gjøre som man gjør. Vi ser imidlertid en sterk nedgang av klubber/tiltak som har tatt imot lærlinger fra barne- og ungdomsarbeiderfaget. Dette kan være et tegn på at denne utdanningen har vist seg å fokusere mest på de yngre barna, og at lærlingenes kompetanse derfor passer bedre til å jobbe på SFO, og ikke er så relevant for å jobbe med ungdom i klubb.

Har klubben hatt utplassert lærlinger fra barne- og ungdomsarbeiderfaget i inneværende år?

	2008	2002
Ja:	11,3 %	50,2%
Nei:	88,7 %	49,8%

Totalt antall svarende (N): 355

Når det gjelder praksisstudenter fra helse- og sosialarbeiderutdanningene, svarer bare 11,3 % at de har hatt dette i inneværende år, mens dobbelt så mange (22,4 %) svarer at de har hatt dette tidligere år.

Sivilarbeidere er på lik linje med lærlinger fra barne- og ungdomsarbeiderfaget ikke mye brukt i klubbene.

Har klubben hatt utplassert sivilarbeidere i inneværende år?

	2008	2002
Ja:	11,9 %	26,8%
Nei:	88,1 %	73,2%

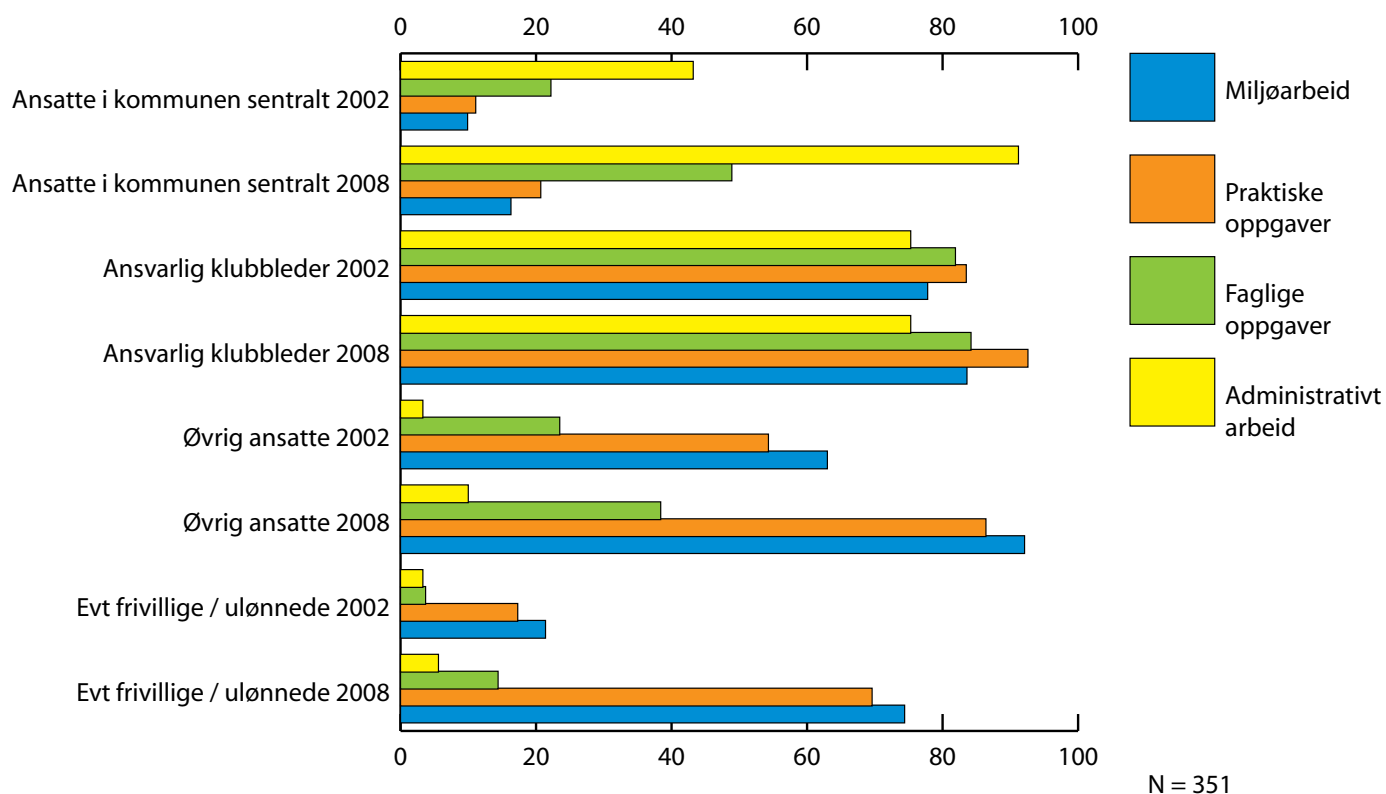
Totalt antall svarende (N): 353

Ansvarsfordeling

Etter å ha definert hvilke personalressurser klubbene har tilgjengelig, er det interessant å se på hvem som har ansvar for hva i klubben. Ser vi på utviklingen fra 2002, ser vi at administrativt ansatte i kommunen har fått overført nesten alt ansvar for administrativt arbeid i klubben. Dette kan forklares med at

man har sentrale økonomikontor, at personalansvaret er overført til personaleseksjonen osv. Ellers ser vi at klubbleder har mye ansvar på de fleste områder, og at andre ansatte og frivillige i all hovedsak har ansvar for praktiske oppgaver og miljøarbeid.

Hvilke ansvarsoppgaver har de enkelte aktørene i klubben?

Opplæring og veiledning

Det er viktig at de ansatte får god skoling. Dette gjelder både ved ansettelse, men det er også viktig at man får faglig veiledning og tilgang på fagutvikling mens man jobber i klubben. For at de ansatte skal føle trygghet i jobben, og at de skal kunne gjøre en god jobb, er det faglige fokuset i klubbene viktig.

Det er bra at 3 av 4 har fått innføring i klubbarbeid ved ansettelse, samtidig er det bekymringsverdig at over 17 % ikke har fått dette. Det å bare bli satt inn i en stilling uten opplæring er ikke en god måte å starte et arbeidsforhold på, og bidrar ikke til trygghet og tilhørighet hos den ansatte.

Har de ansatte fått innføring i klubbarbeid ved ansettelse?

	2008	2002
Ja:	75,5 %	75,8%
Nei:	17,2 %	18,9%
Vet ikke:	7,3 %	5,3%
Totalt antall svarende (N): 355		

De fleste klubbansatte får tilbud om kurs, men det er bare 1 av 5 som får slike tilbud regelmessig. Kurs og kompetanseutvikling er et område som må lide under svingende konjunkturer og ustabil kommuneøkonomi, og når klubbens driftsbudsjett kuttes er nok dette blant tiltakene som kuttes. Det vil også være stor variasjon på innhold, omfang og tyngde på de kurs og utviklingstilbud som gis. Dette sier denne undersøkelsen ingenting om.

Får de ansatte tilbud om kurs/temakurs?

	2008	2002
Ja, regelmessig:	22,5 %	22,9%
Ja, av og til:	64,8 %	63,1%
Nei:	12,7 %	14,0%
Vet ikke:	0,6 %	

Totalt antall svarende (N): 355

Majoriteten av de ansatte får faglig veiledning, men det er bare 3 av 10 som får dette regelmessig. Dette bør være et område med faste rutiner slik at de ansatte får mulighet til å reflektere rundt egen praksis, og sammen med den ansvarlige leder finne gode måter å utvikle seg selv og arbeidet på.

Får de ansatte faglig veiledning av klubbleder?

	2008	2002
Ja, regelmessig:	31,7 %	36,9%
Ja, av og til:	54,3 %	49,3%
Nei:	11,4 %	12,0%
Vet ikke:	2,6 %	1,8%

Totalt antall svarende (N): 350

Fagorganisering

Hvorvidt de ansatte er fagorganiserte eller ikke vil påvirke deres rolle og trygghet i ansettelsesforholdet. Vi ser at noe færre klubbledere er fagorganiserte i 2008 enn i 2002. Blant de øvrige ansatte var det i 2008 større variasjon i forholdt til fagorganisering.

Klubbdemokrati

Medvirkning og demokratiarbeid har alltid vært et svært viktig grunnprinsipp i fritidsklubbene. Ideen om ungdommenes rett til et eget sted å være hvor deres egne behov og ønsker står i sentrum, har hele tiden vært grunnlaget. Dette skiller fritidsklubbene/tiltakene fra mange andre fritidstilbud, der det er de voksenstyrte aktivitetene som dominerer. Men selv om klubben ideelt sett skal ta utgangspunkt i ungdoms eget initiativ, vil også ledernes egne holdninger påvirke hvordan dette faktisk blir. Det vil derfor være forskjeller i hvor stor grad ungdommene faktisk slipper til, og hva slags saker de får lov til å bestemme over, mellom klubbene/tiltakene.

De fleste klubbene er avhengige av ungdommenes deltakelse og innsats for at klubben skal kunne drives. Ungdom driver mange av aktivitetene og tjenestene, og ivaretar mange av de funksjonene som må fylles for at tiltaket kan åpne dørene. Dette er en god måte å sikre eierfølelse og tilhørighet på, men samtidig er det viktig at klubbledelsen sikrer helheten i arbeidet og muligheten for pedagogisk arbeid. Uten god ledelse kan klubben få en skjevutvikling der enkeltgrupper får dominans, og klubben mister muligheten til å påvirke integreringen av svake grupper og å sikre at alle grupper gis like muligheter i miljøet.

Den tradisjonelle klubbmodellen baserer seg på et klubbstyre valgt på allmøte. Dette er noe av bakgrunnen for at klubbene har beskrevet seg selv som miniatyrsamfunn der ungdom får trent seg opp i demokratiske strukturer. I dag ser vi at det har utviklet seg flere andre former for medvirkningsstrukturer, parallelt med at klubbstyret fortsatt står sterkt. I hvor stor grad klubben lykkes med medvirkningsarbeidet er avhengig av flere ting; de ansattes fokus og kompetanse, at ungdommene får faktisk myndighet over saker, og at rammebetingelsene muliggjør deltakelsen. Medvirkningsarbeid forutsetter at også de kommunale strukturene gir rom for medvirkning og deltakelse.

Har klubben et klubbstyre bestående av medlemmer/brukere?

	2008	2002
Ja:	64,4 %	80,7%
Nei:	35,4 %	19,3%
Totalt antall svarende (N): 356		

Hvis ja, hvordan velges det?

	2008	2002
Av medlemmer/brukere på allmøte/samling (åpent valg):	40 %	47,4%
Av medlemmer/brukere ved skriftlig avstemming (hemmelig valg)	26,5%	26,3%
Av de ansatte:	13,5 %	4,6%
På andre måter:	19,6 %	20,6%
Vet ikke:	0,4 %	1,0%
Totalt antall svarende (N): 230		

Selv om klubbstyremodellen fortsatt står sterkt, 64 % av klubbene oppgir i 2008 å ha et klubbstyre, ser vi en nedgang. En av årsakene er nok fremveksten av alternative medvirkningsformer. Ungdoms engasjement har blitt mer preget av ad-hoc virksomhet, der det å ta ansvar for enkeltprosjekter og arrangementer er mer relevant enn å sitte i en formell styrestruktur. Dette er imidlertid forhold vi vanskelig fanger opp gjennom denne undersøkelsen. Dersom nedgangen er et uttrykk for mindre demokrati og deltakelse i klubbene er dette imidlertid bekymringsverdig.

Av klubbene som velger å ha klubbstyre ser vi at 2/3 av klubbstyrene velges av medlemmene/brukerne. Dette bekrefter at den tradisjonelle klubbstyremodellen holdes i hevd også i tider der oppslutning omkring formelle strukturer er fallende. Samtidig ser vi at det på noen klubber er de ansatte som velger hvem som skal sitte i klubbstyret, noe som i prinsippet bryter med det demokratiske prinsipp. Kanskje er dette et uttrykk for manglende kompetanse på medvirkning og demokratiarbeid blant de ansatte? For mer informasjon om hvordan klubbdemokratiet kan organiseres og tilrettelegges henviser vi til Klubbveiviseren.

Når det gjelder klubbstyrets fysiske arbeidsforhold ser vi at kun en tredel av klubbstyrene har tilgang til et eget rom, mens nærmere 80 % har tilgang til datamaskin. Her bør klubbene strebe etter å legge forholdene bedre til rette, slik at klubbstyret får optimale muligheter til å gjøre en god jobb.

Er klubbstyret representativt satt sammen (i forhold til kjønn og alder)?

	2008	2002
Ja, vi har kriterier som sikrer dette:	49,8 %	47,4%
Nei, vi har ikke slike kriterier:	29,7 %	34,2%
Nei, liten interesse for styrearbeid gjør at vi må ta til takke med dem vi får:	19,2 %	17,3%
Vet ikke:	1,3 %	1,0%

Totalt antall svarende (N): 229

Halvparten oppgir at de har kriterier som sikrer at klubbstyret er representativt sammensatt. 1 av 5 sier den lave interessen for styrearbeid gjør at de må ta til takke med dem de får. Ungdommenes oppslutning er selvsagt avgjørende for at et slikt system skal fungere.

Avholdes det regelmessige allmøter/samlinger?

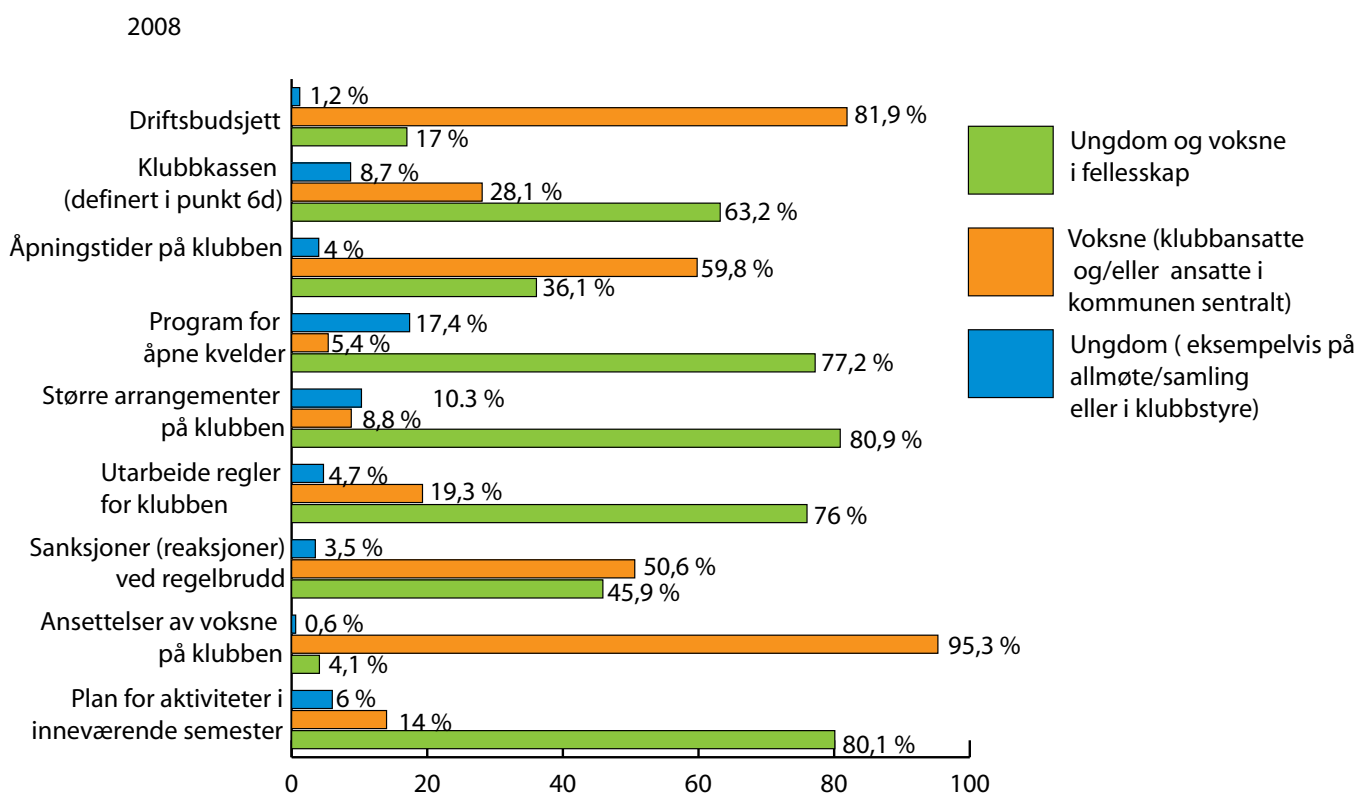
	2008	2002
Ja	59,4 %	59,0 %
Nei	40,6 %	41 %

Totalt antall svarende (N): 347

Det er fortsatt over halvparten som arrangerer allmøter på klubben. Dette er en god måte å la flertallet på klubben få bestemme saker, og også et godt sted for valg av klubbstyre for de som har dette. Hvilke saker som tas opp på allmøte varierer nok fra klubb til klubb. Vi ser under neste punkt at et stort flertall av klubbene/tiltakene legger vekt på å dra med ungdom i beslutningene på ulike områder.

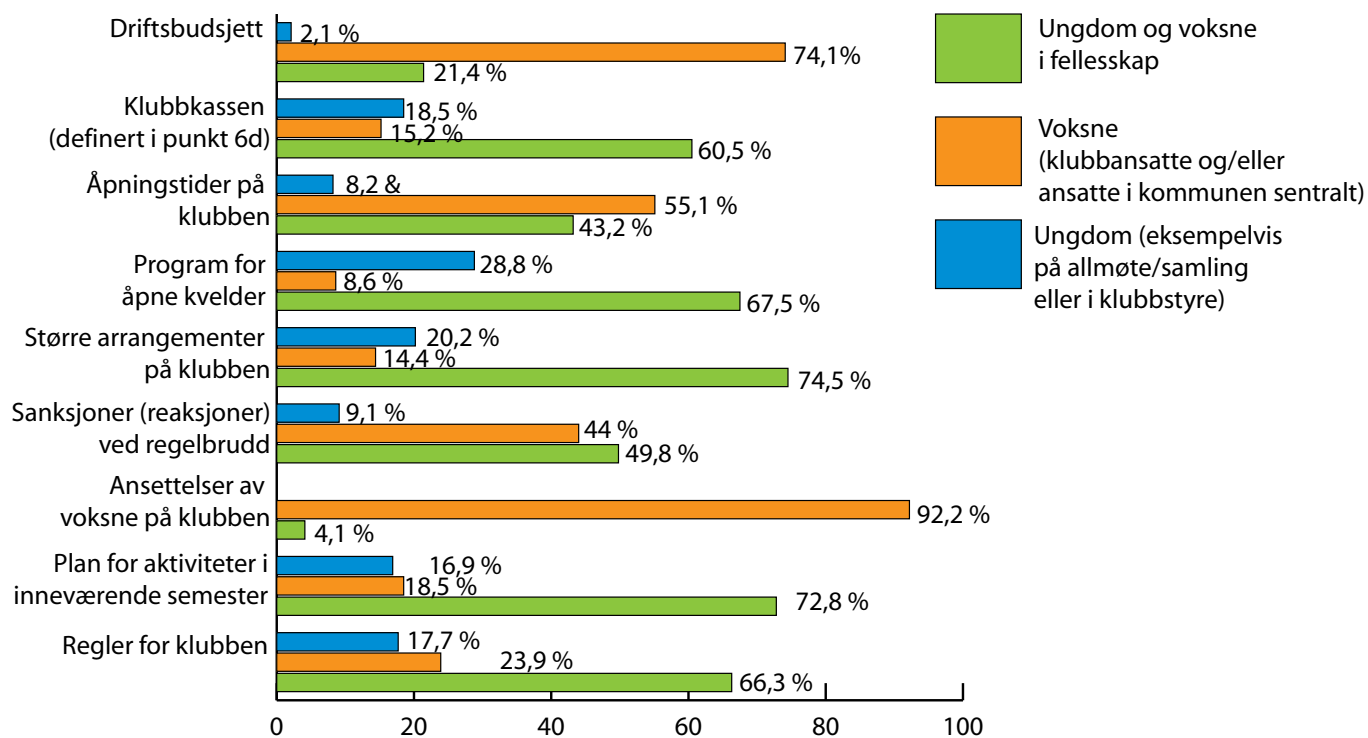
Hvem har det avgjørende ordet?

Vi ser at ungdommene i liten grad har fullstendig ansvar for saker, men det finnes noen klubber hvor brukerne har myndighet over spesielt programmering og større arrangementer. Det er imidlertid svært vanlig at ungdom og voksne fatter beslutninger i felleskap, og ungdommene har påvirkningsmulighet på flere sider ved virksomheten. Det er spennende å se at det faktisk finnes klubber som tar med ungdom også i ansettelsesprosesser. Dette kan være en måte å involvere ungdom i hele virksomheten, og dermed virkelig ta medvirkning på alvor.

N = 348

2002

Informasjonsarbeid

Mange som jobber med ungdom merker at det er vanskelig å få medias oppmerksomhet og positive oppslag. Medienes krisefokusering gjør at mange av oppslagene kommer i forbindelse med hærverk, vold eller andre negative hendelser. Dette skaper overskrifter og har en mer salgbar profil enn positive oppslag.

Mange klubber/tiltak driver derfor utstrakt informasjonsarbeid selv for å markedsføre klubben. Slike tiltak er ofte gode aktiviteter i klubbene, samtidig som det er gode virkemidler for å vise frem klubben til politikere og byråkrater i lokalmiljøet. Det er disse som til syvende og sist fatter avgjørelser og fastlegger rammer for klubbdriften. Her må ungdommene på banen. De er selv de beste ambassadører for klubbene og har større gjennomslagskraft overfor bevilgende myndigheter. Men et slikt ungdomsarbeid krever oppfølging og veiledning fra de voksnes side.

I etterkant av undersøkelsen ser vi at vi burde tatt med spørsmål om bruken av sosiale medier på dette temaet. Tidligere har produksjon av klubbavis vært en viktig aktivitet i klubbene. I 2008 er det i underkant av 4 % av klubbene som utgir klubbavis. Samtidig finner vi stadig flere fritidsklubber og tiltak på

Facebook, Twitter, Nettby, og andre sosiale medier. Dette er et område hvor potensialet for informasjonsarbeid stadig øker, samtidig som vi ser nye utfordringer knyttet til mulighetene for å skille sin personlige og sin private sfære. Dette er medier der man får tilgang på svært mye informasjon om brukerne, og hvor ungdom også får tilgang på informasjon om de voksne. Ungdom & Fritid anbefaler derfor at klubbene oppretter egne profiler for klubben, og at det er gjennom denne klubbansatte har kontakt med ungdommene.

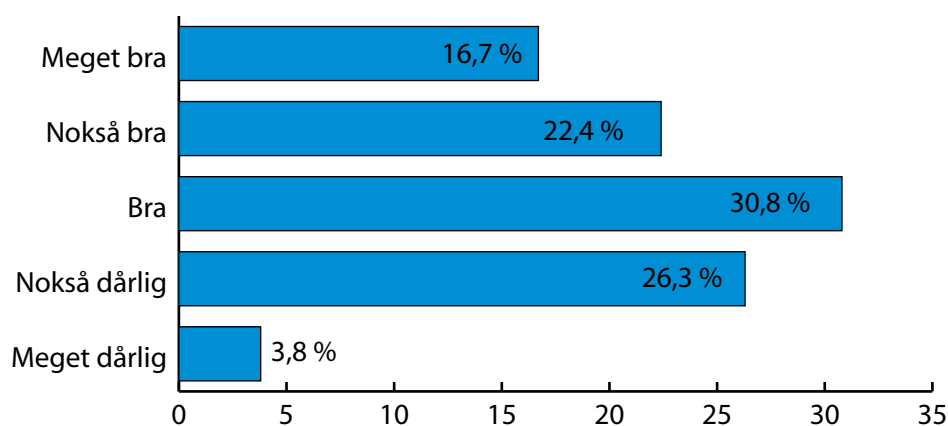
Har klubben egen hjemmeside på internett?

	2008	2002
Ja	44,1 %	32,9%
Nei	55,9 %	67,1%

Totalt antall svarende (N): 354

I 2008 spurte vi også om hvordan hjemmesiden fungerer. Det er vårt inntrykk at det er mange som får utviklet slike tiltak, men at engasjementet er knyttet opp mot enkeltpersoner, og at når vedkommende slutter i klubben så faller tiltaket ofte sammen. Dette kan være forklaringen på at om lag 30 % svarer at hjemmesiden fungerer dårlig.

Hvordan fungerer hjemmesiden?

N = 156

Lokalmedia

Det er interessant å se at et stort antall klubber har et aktivt forhold til lokalmediene, om lag 3 av 4 har vært i den lokale pressen. Dette er en viktig kanal for å vise seg fram i lokalmiljøet.

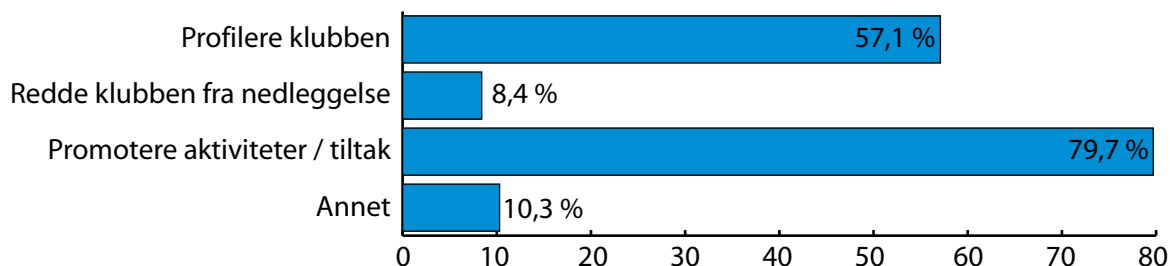
Har klubben vært i lokalavisen/lokalradio/lokal TV i inneværende år?

	2008	2002
Ja	73,7 %	77,6%
Nei	26,3 %	22,4%

Totalt antall svarende (N): 357

Det er også gledelig å se at promotering og profilering var hovedgrunnene til oppslag. Over 90 % av oppslagene var av en slik positiv karakter. 8,4 % har brukt lokalpressen for å redde klubben fra nedleggelse, noe som er et viktig virkemiddel og en god kanal for påvirkning når trusselen er der. I de tilfellene klubbene opplever nedleggingstrusler bør de aktivt bruke lokalmediene for å få frem sin sak.

Hva var budskapet i medieoppslaget?

N = 261

Samarbeid og holdningsskapende arbeid

Fritidsklubbene/tiltakene befinner seg i et lokalmiljø. Et mål bør derfor være å utvikle et godt samarbeid med andre instanser og grupper, slik at flest mulig blir kjent med virksomheten og det positive ungdomsarbeidet klubben står for. Dette kan gjøres ved deltakelse i ulike samarbeidsgrupper. For å kunne drive et godt kontaktarbeid, må det avsettes tid til dette innenfor klubbleders arbeidstid, men det er også viktig å engasjere ungdom i dette arbeidet.

Det faglige samarbeidet rettet mot barn og unge organiseres på ulikt vis i kommunene. De fleste kommuner har opprettet samarbeidsgrupper på tvers av etater. SLT (samordning av lokalt rus- og kriminalitetsforebyggende arbeid) er en modell for å organisere samarbeid som de senere årene blir stadig mer brukt. Men selv om klubbansatte sitter inne med mye kunnskap om det lokale ungdomsmiljøet, er det ikke dermed sagt at klubbene alltid er representert i slike fora. Profesjonsbarrierer eksisterer fremdeles, og de administrative systemer er ikke alltid like godt tilrettelagt for å fremme et tverrfaglig arbeid. Klubbene må derfor også drive kontaktarbeid direkte rettet mot de ulike samarbeidspartnerne.

Det forebyggende arbeidet er en kommunal begrunnelse for å drive fritidsklubber. Selv om aktivitetene og samværet utgjør den naturlige begrunnelse for at de bruker klubben, så er man fra de bevilgende myndigheters side opptatt av at klubben skal gi ungdom noe mer enn selve aktiviteten. Dette dreier seg om å utvikle et sosialt miljø som bygger på solidaritet og toleranse på tvers av kulturelle skillelinjer og interessemotsetninger. Man ønsker at ungdom skal utvikle gode holdninger og sosiale ferdigheter i et fellesskap der ungdommen lærer å ta ansvar både for seg selv og andre.

Rusforebyggende arbeid er uten tvil det området hvor klubbene har markert seg tydeligst opp gjennom årene. Både gjennom aksjoner, temadager og gruppevirksomhet har klubbene markert seg som rusfrie arenaer. Mange klubber har utviklet gode metoder for hvordan holdningsskapende arbeid kan drives.

Samarbeid med private/frivillige instanser

Mange klubber (53 %) inngår i et samarbeid med de frivillige barne- og ungdomsorganisasjonene. Trolig dreier det seg om både sambruk av lokaler og utlån av utstyr. Det er også mulig å tenke seg fellesarrangementer som en del av samarbeidet. Blant de øvrige frivillige aktørene er foreldrene en svært viktig

ressurs for klubbene (60 %). Foreldreness bidrag kan strekke seg fra deltakelse på arrangementer og turer, samt å benytte sine nettverk til å hjelpe klubbene på ulikt vis, til å være frivillige voksne tilstede på klubben. Vi vet også at flere klubber har hatt et utstrakt informasjonsarbeid rettet mot foreldrene, slik at de skal få en forståelse for hva slags tiltak klubben er. Spesielt har dette blitt gjort for å rekruttere jenter med innvandrerbakgrunn til klubbene. Den tredje store samarbeidspartneren er Natteravnene (48,3 %).

Hvilke private/frivillige instanser samarbeider klubben med?

	2008	2002
Frivillige organisasjoner/foreninger:	53 %	53,5%
Foreldre:	60,6 %	49,4%
Natteravnene:	48,3 %	46,1%
Idrettslag:	24,8 %	25,9%
Velforeninger:	7,6 %	12,8%
Menighet, moské og lignende:	12,6 %	11,9%
Borettslag, sameie eller lignende:	6 %	6,6%
Forretninger/handlesentre:	12,9 %	28,8%
Andre:	15,9 %	19,3%

Totalt antall svarende (N): 302

Samarbeid med offentlige instanser

Blant klubbens offentlige/kommunale samarbeidspartnerne er politiet en sentral partner (73,9 %). Dette resultatet antyder at klubbene brukes av den delen av ungdomsmassen som man fra voksensamfunnets side er bekymret for. Dette bekreftes gjennom Tormod Øias kartlegging fra 2009 som sier at klubbene når de ungdommene som har høyere tilbøyelighet til å begå kriminelle handlinger. Gjennom gode avtaler med politiet kan klubbene få en viktig ryggdekning for sitt forebyggende arbeid. Samarbeidet med skolesektoren (76,1 %) ser også ut til å fungere tilfredsstillende. Her utveksles gjensidig informasjon og det samarbeides om arrangementer. Barnevernet på sin side (60,2 %), er en medspiller, hvor klubbarbeiderne i spesielle tilfeller kan melde bekymringer. Men man kan også samarbeide konkret rundt forebyggende tiltak, hvor enkeltbarn kan få oppfølging inn i klubbaktivitetene. En stadig viktigere instans i klubbens nettverk er helsesøster og helsestasjon for ungdom (52,9 %). Det samme gjelder utekontakter og oppsøkende tjeneste. Her er det i de senere år utviklet gode modeller for samarbeid.

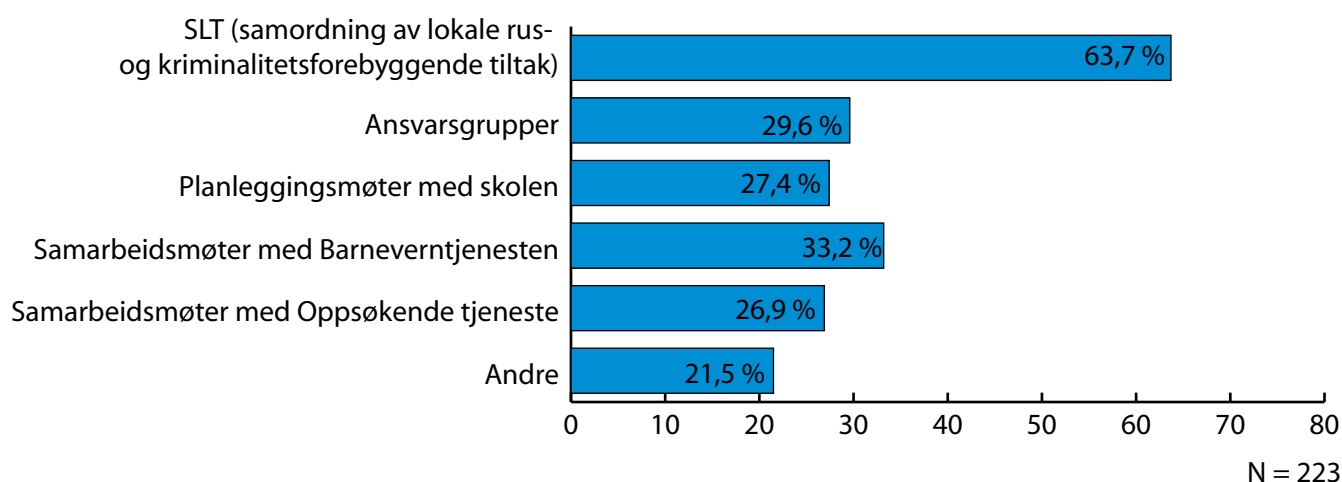
Hvilke kommunale/offentlige instanser samarbeider klubben med?

	2008	2002
Politi:	73,9 %	71,2%
Skole:	76,1 %	70,0%
Barnevern:	60,2 %	56,4%
Helsetjeneste/Helsestasjon for ungdom:	52,9 %	46,5%
Utekontakt/ oppsøkende tjeneste:	49,4 %	32,1%
Skolerådgivere/sosiallærere:	35,7 %	37,4%
Flyktningetjeneste:	15,9 %	16,0%
PP-tjeneste:	16,9 %	16,0%
Bibliotek:	14,3 %	12,3%
Oppfølgingstjenesten (OT):	14 %	9,5%
Andre:	14,3 %	14,8%
Totalt antall svarende (N): 314		

De offentlige instansene nevnt ovenfor er ofte involverte i ulike samarbeidsfora. Det er svært interessant å se at svært mange klubber (223 klubber/tiltak) også deltar i slike samarbeidsfora. Det er 165 klubber/tiltak som ikke svarer på dette spørsmålet, og man kan anta at dette er fordi de ikke deltar i slike fora. Om dette er fordi klubbene ikke inviteres inn i slikt samarbeid, eller om det er fordi klubben selv ikke prioriterer slik deltakelse kan vi her ikke si noe om. Vi har imidlertid fått flere henvendelser fra klubber som utelates fra viktige møteplasser selv om de har tatt kontakt og bedt om å få delta.

Samordning av lokale tiltak (SLT) er en modell for lokalt rus- og kriminalitetsforebyggende samarbeid som de siste årene har spredt seg til mange kommuner og bydeler. Kommunene kan få støtte til deler av driften, men må også legge betydelig egeninnsats og ressurser inn i arbeidet. Her møtes barneverntjenesten, politiet, skole og andre som jobber med barn og unge i kommunen. Vi ser at 63,7 % av klubbene deltar i et slikt SLT-samarbeid. I tillegg deltar klubbene i ulike samarbeidsmøter.

Hvilke samarbeidsfora deltar klubben i

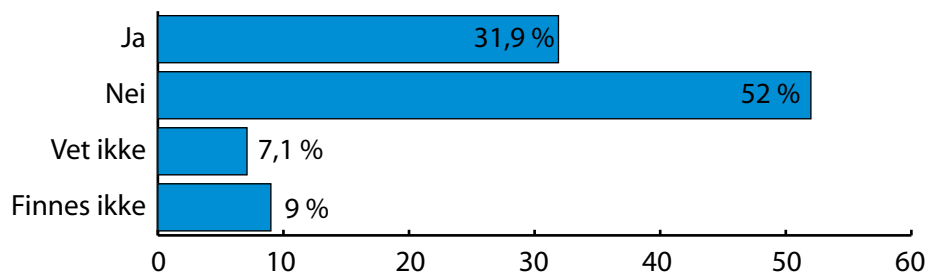

Deltakelse i ungdomsråd

De lokale barne- og ungdomsrådene er enda en arena det er viktig å delta i for klubbene/tiltakene. Det er store variasjoner mellom kommunene i hvordan de organiserer slike medvirkningsorganer, men der de finnes bør representanter fra fritids-

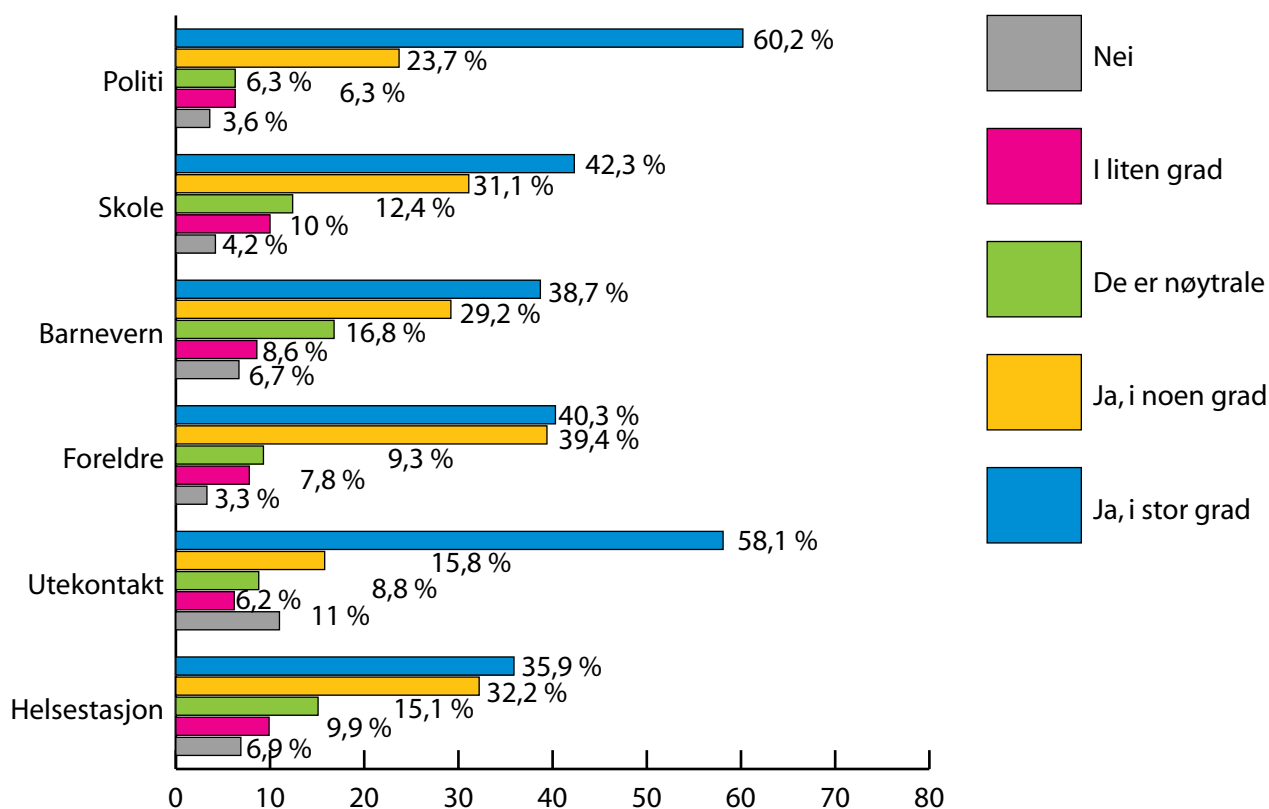
klubbene delta. Ofte har disse organene en høringsrolle overfor kommunestyre/bydelsutvalg, og kan uttale seg i saker som angår dem. Det er derfor svært beklagelig at over halvparten av klubbene ikke er representert i slike organer. En viktig del av fritidssektoren er dermed utelatt fra denne arenaen.

Er fritidsklubben representert i det lokale barne- og ungdomsråd?

N = 354

Har du inntrykk av at følgende instanser ser klubben som en egnet arena for forebyggende arbeid?

N = 345

Selv om klubbene har et utstrakt samarbeid med flere av disse instansene, ser det ut til at dette ikke nødvendigvis er grunn nok til at klubbens rolle som rusforebyggende arena får oppslutning. I alle fall tror ikke klubbene at disse instansene ser

slik på klubben. Dette kan være et uttrykk for et slags mindreverdigetskompleks hos klubbene, der de ikke stoler nok på egen kompetanse. Det kan også være et inntrykk som er skapt på grunnlag av tilbakemeldinger klubbene har fått.

Relasjoner mellom ungdom og voksne

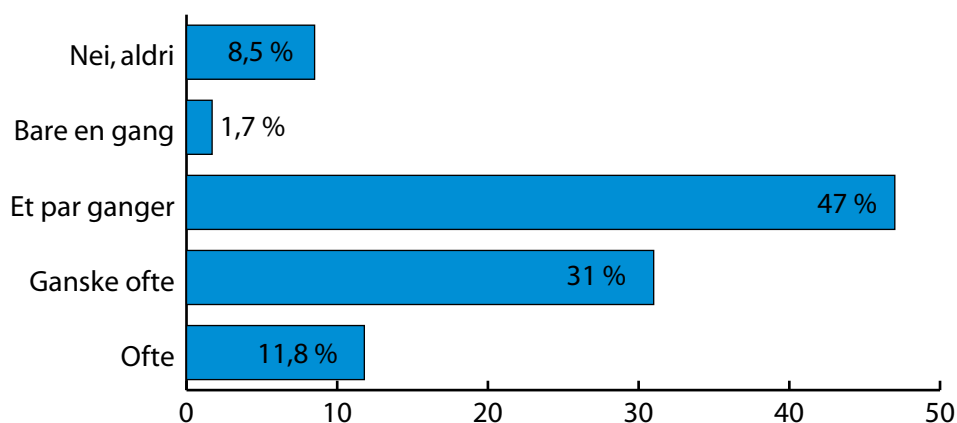
Hvordan forholdet er mellom ungdommene og de voksne på klubben vil spille en avgjørende betydning for klubbens mulighet til å drive holdningsskapende arbeid. Stabilitet og trygghet er viktige forutsetninger for at ungdommene skal kunne utvikle tillitsfulle relasjoner med de voksne på klubben. De fleste voksne på klubbene er verken foreldre, lærere eller andre med myndighet overfor ungdommen. De står derfor friere til å utvikle relasjoner basert på det inntrykket ungdommen ønsker å skape av seg i klubben. Mange ungdommer kan derfor oppleve det å komme i klubben som å bli møtt med "blanke ark", der de kan definere sin rolle uten tradisjonelle stempel som klassens ramp, bråkebøtte eller lignende. Mange klubbansatte kan bli betydningsfulle voksne rollemodeller i disse ungdommenes liv, og for enkelte kan den relasjonen de får til en av de voksne være avgjørende. Vi vet at det å ha tillitsfulle relasjoner er viktig i oppvekstfasen, og noen ungdommer finner slike relasjoner utenfor hjemmet. Da kan klubben være en trygg havn, og den klubbansatte får rollen som den betydningsfulle andre.

Hvordan vil du generelt karakterisere forholdet mellom lederne og ungdom på klubben?

Svært bra:	61,1 %
Bra:	35 %
Verken bra eller dårlig:	3,9 %
Dårlig:	0 %
Svært dårlig:	0 %
Totalt antall svarende (N):	357

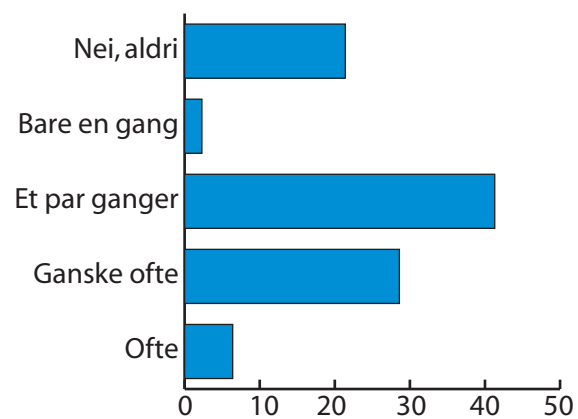
Klubbansatte beskriver forholdet mellom ungdom og voksne på klubben som bra. Det er nok lite sannsynlig at klubbliderne vil svare at forholdet mellom ungdom og ledere generelt sett er dårlig på klubben, samtidig ser vi at mange klubbledere opplever at ungdom oppsøker dem og andre i personalgruppa for å få hjelp med et personlig problem. Dette er en viktig indikasjon på at de ansatte i klubbene er sentrale voksenpersoner i mange av brukernes liv. Beretninger om at klubbansatte får en rolle i enkeltungdommers liv viser dette.

Har du noen gang opplevd at ungdom på klubben har oppsøkt deg for å få hjelp med et personlig problem?

N = 355

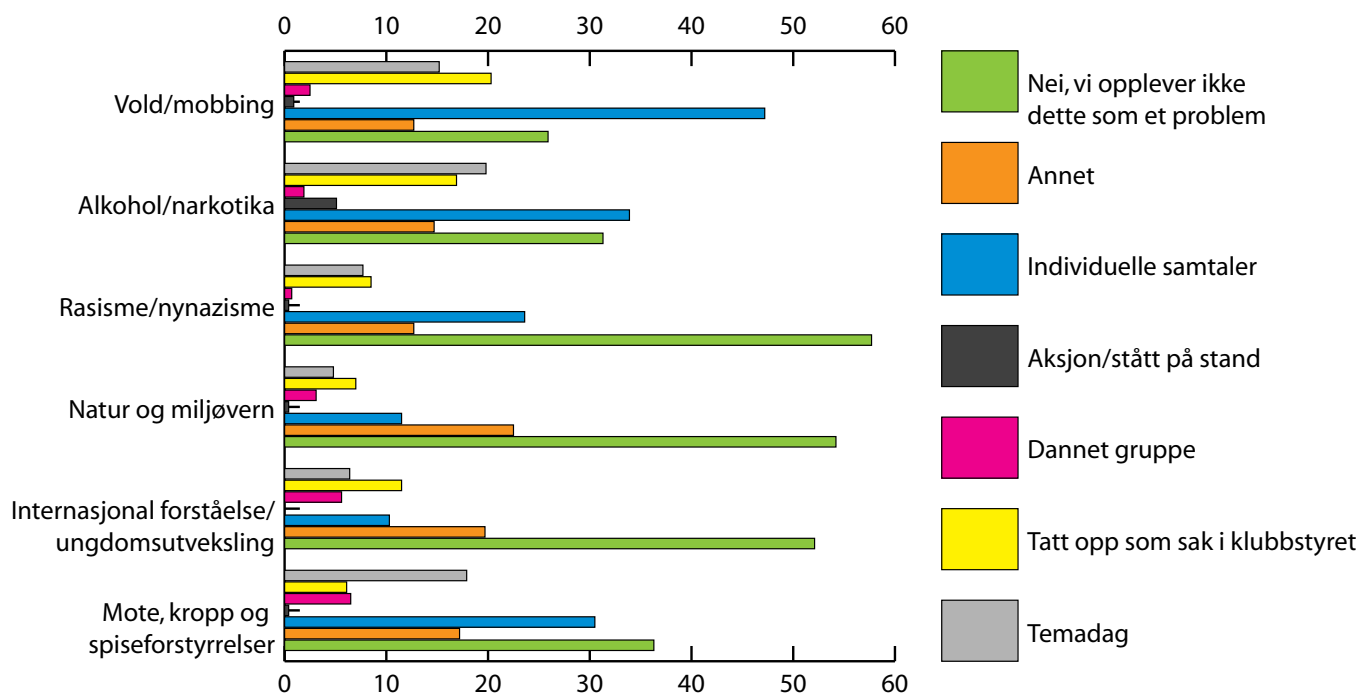
Har du kjennskap til at ungdom på klubben har oppsøkt andre i personalgruppen for å få hjelp med et personlig problem?

Holdningsskapende arbeid

Som nevnt tidligere har klubbens eksistens tradisjonelt blitt begrunnet som både et kulturpolitisk og et sosialpolitisk virkemiddel. Det er spesielt klubbens rolle som holdningsskapende arena som er en viktig argumentasjon for klubben som sosialpolitisk virkemiddel. At man når ut til den målgruppen man ønsker, samt at man står for tydelige holdninger og rammebetingelser har vært viktige forutsetninger for dette. Klubbene/tiltakene har dessuten sett det som viktig å sette fokus på viktige områder for å bidra til å skape debatt og engasjement rundt viktige saker i lokalmiljøet.

Det holdningsskapende arbeidet gjøres i stor grad gjennom individuelle samtaler. Spesielt gjelder dette temaer som rus, vold/mobbing, kropp/mote og spiseforstyrrelser samt rasisme/nynazisme. Ansatte og brukere snakker med andre ord om de tingene som oppstår i klubben. Vi ser også at flere tar opp slike saker i klubbstyret. Temadager er også en godt brukt metode for å sette fokus på de ulike temaene.

N = 327

Kvalifisering

Vi ser at flere klubber også tar i bruk tiltak/programmer for å utvikle ferdigheter hos brukerne. 34,4 % av klubbene oppgir å ha gjennomført slike tiltak. Det finnes i dag ulike programmer, med forskjellige målsetninger, som for eksempel retter seg mot mobbing, vold, utvikling av selvtilit, eller som gir handlingskompetanse. Det viktige fellestrekket er at slike programmer fokuserer på mestringsopplevelser for de deltagende, samt at man skal utvikle seg til det beste for fellesskapet.

Hvilke tiltak/programmer har klubben gjennomført for å utvikle ferdigheter hos brukerne?

Løsningsfokuserte samtaler (LØFT):	23,1 %
Youth Work in progress (YO PRO):	10,6 %
Oleweus anti-mobbe program:	2,9 %
Andre:	63,5 %

Totalt antall svarende (N): 104

I kategorien "andre" nevner de fleste at dette dreier seg om ulike tematiske kurs de har gjennomført.

For mer informasjon om programmene nevnt ovenfor henvises det til litteraturlisten.

Problematisk atferd

Gjennom mediene ser vi stadig negative oppslag om ungdom som utøver vold, hærverk, som ruser seg og oppleves truende. Fra tid til annen har også dette vært beskrivelser som har rammet ungdom som bruker, eller henger utenfor fritidsklubber. Noen har gått så langt som å hevde at klubbene kan

bli rene forbryterskoler. Dette henger sammen med svært mange forhold; som sammensetning av brukergruppa på klubben, ansattes ressurser og kompetanse, samarbeid med andre instanser og så videre. Uansett er det interessant å se i hvor stor grad dette oppleves som et problem for klubbene selv, når dette kan være holdninger klubbene møtes med fra lokalmiljø, presse eller andre.

Selv om majoriteten stort sett ikke har merket noe til slike problemer, ser vi at det er mange klubber som har opplevd at noen få skaper problemer. Dette er ikke overraskende resultater, om vi ser det i sammenheng med Tormod Øias funn (2009) om hvem det er som bruker klubbene. Øia (2009) fant at det er en høyere andel av brukerne av klubbene som begår kriminelle handlinger enn de som rekrutteres inn i andre fritidsaktiviteter. Man har her da en mulighet til å nå disse ungdommene, det viktige blir hvordan man møter dem.

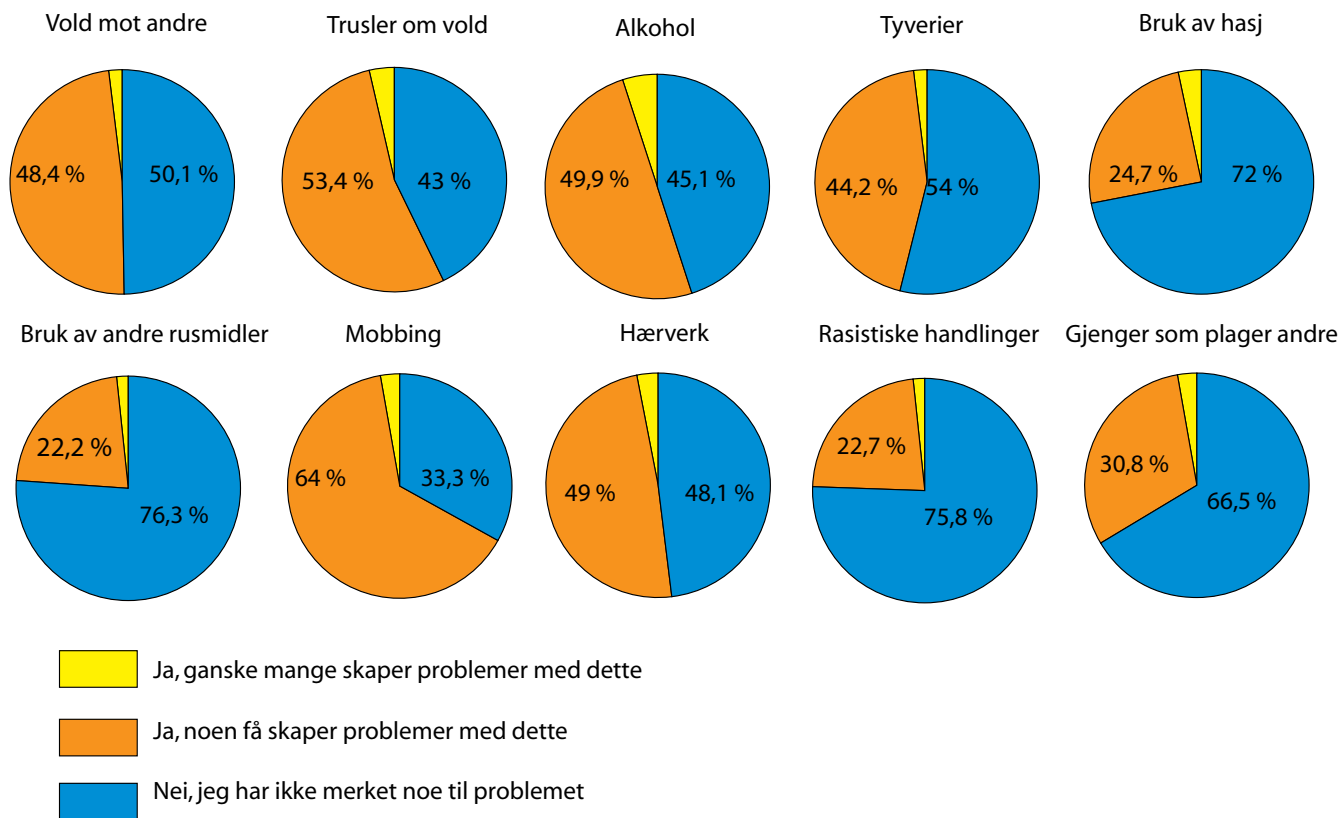
Det er svært gledelig å se at over 80 % av klubbene har retningslinjer for hvordan de skal håndtere slike problemer. Dette viser at klubbene har bevisste holdninger til slik problematferd, noe som vil kunne være et argument mot holdninger som at klubbene er forbryterskoler.

Har klubben retningslinjer for hvordan problemene nevnt ovenfor skal håndteres?

Ja	83,9 %
Nei	13 %
Vet ikke	3,2 %

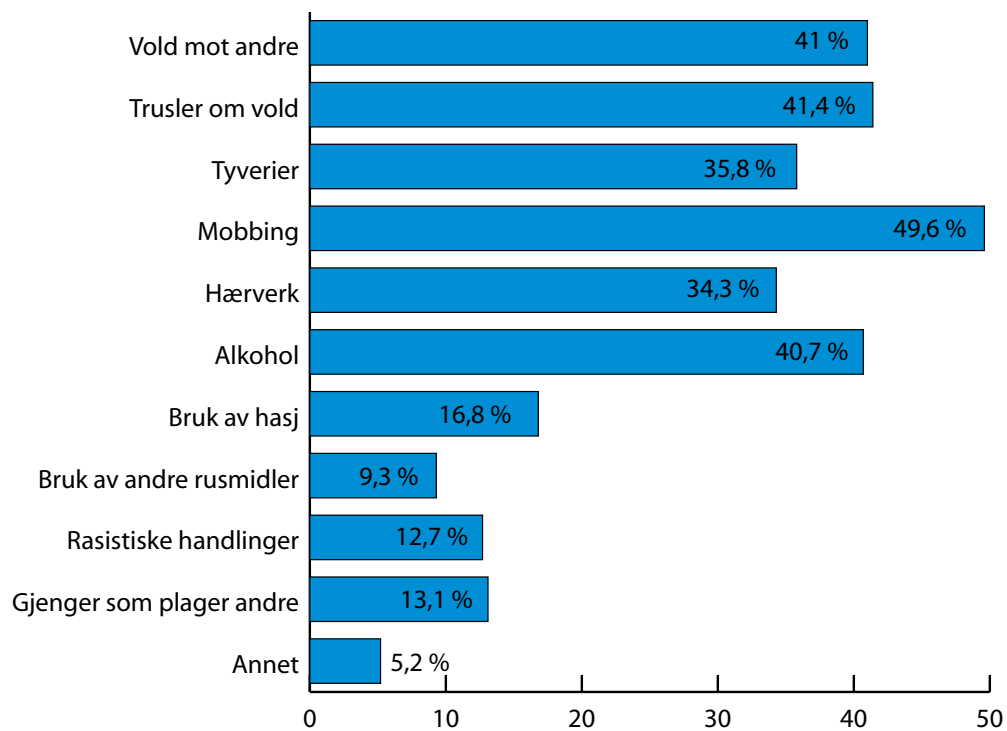
Totalt antall svarende (N): 347

Hvilke av disse problemene merker du blant ungdom i området klubben befinner seg i?

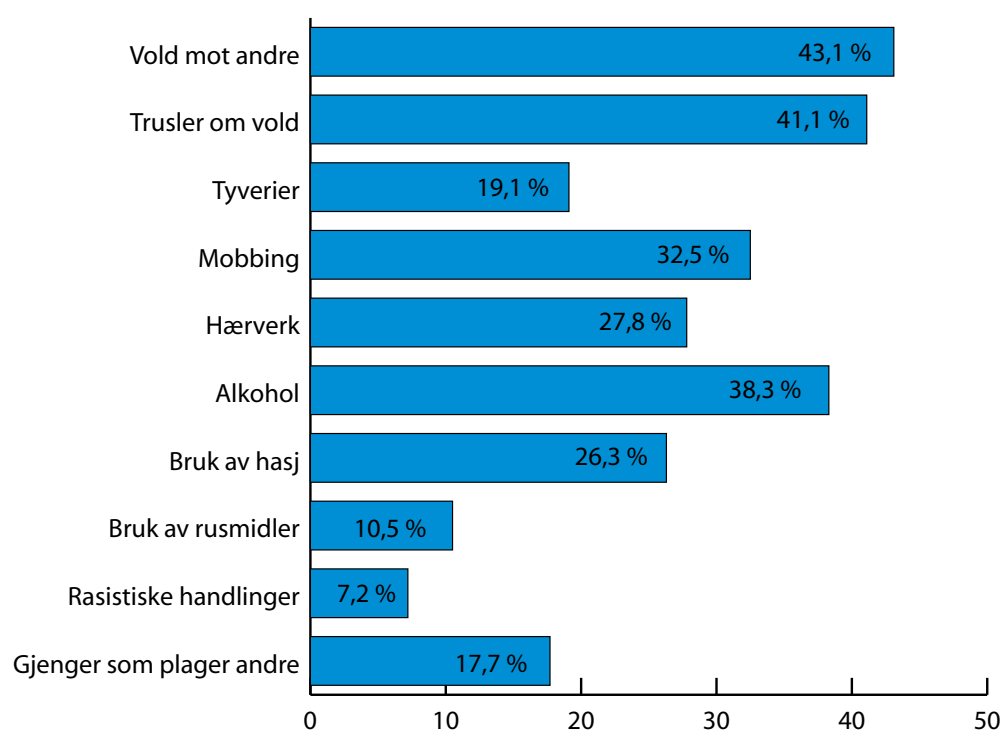
N = 347

Hvor mange av disse er så alvorlige at man har måttet ta dem opp blant brukerne på klubben / tiltaket?

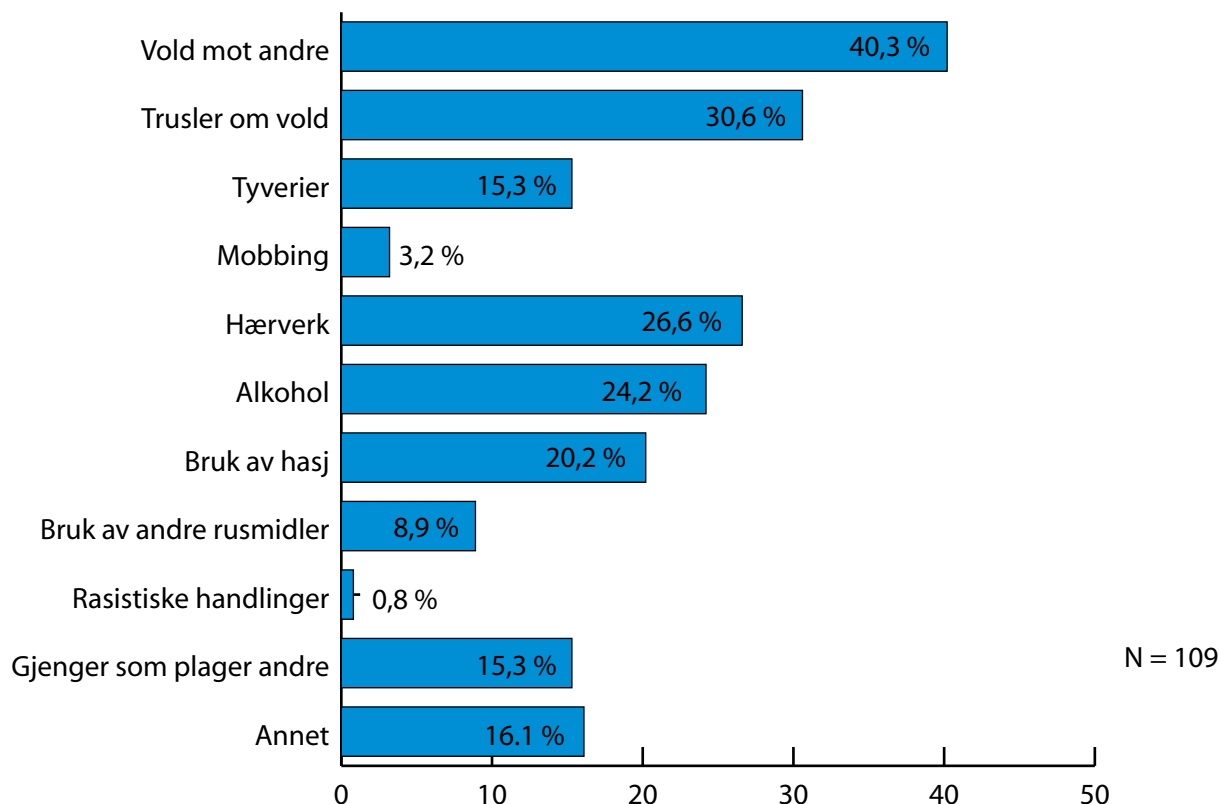
N = 268

Hvor mange av disse er så alvorlige at man har måttet ta dem opp med samarbeidspartnere?

N = 209

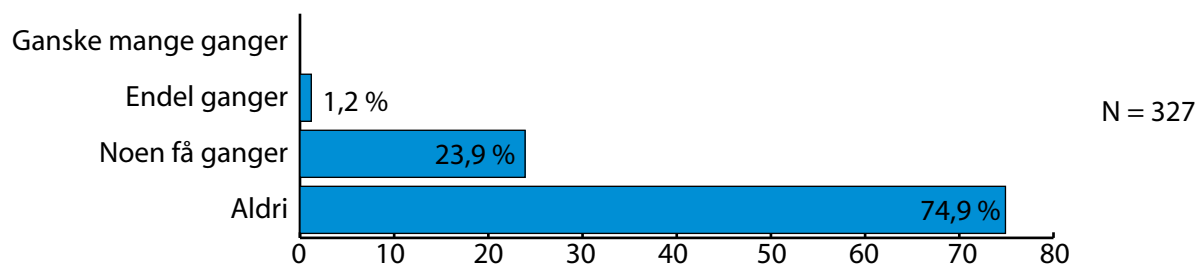
Hvor mange av disse er så alvorlige at man har måttet tilkalle politiet?

Ser vi på hvordan problemene har blitt tatt opp, blir en rekke av problemene tatt opp blant brukerne på klubben. Når det gjelder å ta opp temaene med samarbeidspartnere er det vold, trusler om vold, mobbing og alkohol som er de problemene som i høyest grad tas opp. Dette viser igjen at klubbene har

strategier for hvordan de møter problematisk atferd, og at de søker løsninger på problemene i lokalmiljøet. At de tilkaller politiet i de alvorligste tilfellene er et tegn på at problemer tas på alvor, og at klubbene nettopp ikke vil være skoler i kriminalitet.

Har disse problemene noen gang blitt omtalt i media / lokalpressen?

Hvis vi ser på omtale i lokalmedia, ser vi at de negative sakene i liten grad kommer frem. Det kan synes som om klubbene jobber godt for å fronte de positive sidene ved fritidsklubben i

lokalmediene, og at de negative sakene som dukker opp ikke er av en slik art at de i høy grad blir omtalt.

Oppsummering

Det er mange enkeltsaker som kan trekkes ut fra en slik rapport som hver og en viser viktige forhold knyttet til tilstanden i klubb Norge. Denne rapporten har forsøksvis gitt et bilde av hvordan utviklingen har vært på dette feltet de senere årene. Noen forhold synes å gå fremover, mens man på andre områder kan se en svært bekymringsverdig tilbakegang.

Jeg vil allikevel driste meg til å trekke frem noen forhold som i henhold til denne rapporten bør få økt oppmerksomhet fra både statlige og kommunale myndigheter:

- Nærmere 30 % av klubbene/tiltakene har vært truet med nedleggelse i løpet av de siste tre årene.
- 1 av 10 klubber har ikke mulighet til å gi et regelmessig tilbud til sine brukere.
- 70 % av klubbene/tiltakene har under 100 000 kroner å rutte med til aktivitet, vedlikehold og utstyr. Over halvparten har under 50 000 kroner. Det er disse midlene som skal skape innhold i tiltakene, og dette nivået er alt for lavt. Driftsbudsjettene til klubbene bør gi dem mulighet til å skape kvalitativt gode tilbud, med innhold skapt med utgangspunkt i ungdommenes egne ønsker og behov.
- 35 % av klubbene/tiltakene har ikke egen klubbkasse. Dette gjør at ungdommene ikke har midler tilgjengelig til å ha en reell styring og påvirkning.
- Mange klubber/tiltak disponerer små lokaler som ikke i tilstrekkelig grad er egnet for formålet. Det er også en lang vei å gå før alle klubbene/tiltakene er tilgjengelige for alle, dvs. universell utforming slik loven krever.
- Svært mange klubber/tiltak disponerer få personalressurser, 6 av 10 tiltak har kun inntil et årsverk. Dette er fordelt på mange små stillingsandeler, noe som påvirker stabiliteten og kontinuiteten i klubben. Kun 34 % av de ansvarlige lederne i klubbene har hel stilling.
- Siden det ikke finnes noen offisielle krav eller retningslinjer til dette feltet blir det markante forskjeller mellom kommuner og bydeler på om de har tilbud, og på hvor gode tilbudenes kvalitet er. Dette fører igjen til store forskjeller på oppvekstbetingelsene til ungdommene avhengig av hvor de vokser opp.

Litteraturliste

Aftenposten (2004): "Legger ned fritidsklubber – ber ungdom dra til sentrum" (02.11.2004)

Aftenposten (2005): "Ungdomsklubber skaper kriminalitet" (16.08.2005).
<http://www.aftenposten.no/nyheter/iriks/article1097080.ece>

Barne- og familiedepartementet (2003): FNs konvensjon om barnets rettigheter, Barne- og familiedepartementet

Barne- og familiedepartementet (2008): Satsning på barn og ungdom – Regjeringens mål og innsatsområder i statsbudsjettet 2008 Barne- og familiedepartementet

Bergljot Baklien (2006): "Iverksetting i kommunen"
<http://www.kommunetorget.no/side.asp?sideid=45>

Dagsavisen (2005): "Mangel på fritidsklubber skaper kriminalitet" (21.07.2005)
<http://www.dagsavisen.no/innenriks/article1097080.ece>

Dagsavisen 28.08.2006 "Vil lovfeste ungdomsarbeid"

Gravrok, Øystein (2005): "Kommuneplanprosessen og forebyggende arbeid"
http://www.forebygging.no/fhp/d_emneside/cf/hApp_101/hPKey_9549/hParent_585/hDKey_1

Hauglin-komiteen (1971) "Innstillingen om ungdomsarbeidet i Norge", Kirke- og undervisningsdepartementet, Oslo

Helland, Håvard og Øia, Tormod (2000): "Forebyggende ungdomsarbeid" Fagbokforlaget
<http://www.aftenposten.no/nyheter/iriks/article903708.ece>

Jacobsen, Henning (2000): Ungdomsarbeideren – om kultur og metode i fritidsklubber, Kommuneforlaget.

Jacobsen, Henning (2002): Kommunal veideder – i arbeidet med fritidsklubber, Landsforeningen Ungdom & Fritid og Barne- og Likestillingsdepartementet

Jacobsen, Henning (2003): Fakta om klubb – Landsundersøkelsen 2002 Landsforeningen Ungdom & Fritid

KOSTRA (2007) "Kommune-Stat-Rapportering"
<http://www.ssb.no/kostra/>

KRÅD (Det kriminalforebyggende råd): "SLT-modellen"
<http://www.kråd.no/render2.asp?chp=1.SLT-modellen&maingr=SLT>

NOU 1977:6 "Ein samla offentleg politikk for oppvekstmiljøet : tilråding I frå Ungdomsutvalet", Universitetsforlaget, Oslo

NOU 1978:1: "Utredning om lov om oppvekstmiljø : en samlet offentlig politikk for oppvekstmiljøet : utredning II frå Ungdomsutvalet", Universitetsforlaget, Oslo

NOU 2006: 13: Fritid med mening – Statlig støttepolitikk for frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner

Oleweus, Dan og Gorseth, Stein (2006): Mobbing i fritidsmiljøene – en håndbok for ledere i frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner og fritidsklubber. Barne- og familiedepartementet

Schancke, Vegard A (2003): "Forebyggende og helsefremmende arbeid, fra forskning til praksis" Kompetansesenteret ved Norlandsklinikken, Forebyggingsseksjonen

Smette, Ingrid (2005): Løsningsfokusert samtaleteknikk (LØFT) i fritidsklubbar, NOVA Rapport 12/05

Sosialistisk Venstreparti (2007) "SV vil gi ungdom lov!"
<http://www.sv.no/partiet/landsmotet/uttalelser/dbaFile127118.html>

Stafseng, Ola (2003): Fritidsklubben mellom fortid og framtid – som alltid Festskrift fra Ungdom & Fritid

Ungdomslovsalliansen (2007): Vi krever en ungdomslov!
<http://www.ungdomslov.no/>

Viggo Vestel og Smette, Ingrid (2007): Fritidsklubben som forebyggende arena - har den "gått ut på dato"? Tidsskrift for ungdomsforskning nr 1/2007

Youth work in progress (YO-PRO): <http://www.yo-pro.org/>

Øia, Tormod (2009): Hvem bruker fritidsklubbene?. NOVA

UNGDOM & FRITID

Landsforening for fritidsklubber og ungdomshus

Ungdom og Fritid er en demokratisk barne- og ungdomsorganisasjon for brukere, ansatte og frivillige i kommunale og kommunalt støttede fritidstiltak.

Ungdom & Fritid skal:

- påvirke planleggingen og utøvelsen av barne- og ungdomspolitikken
- arbeide for utbygging av kommunale fritidstiltak
- bidra til faglig utvikling av feltet
- organisere ulike fritidstiltak for barn og unge i kretser
- gi tilbud om aktiviteter og opplæring til medlemmene
- øke kontakten mellom medlemmene regionalt, nasjonalt, og internasjonalt
- jobbe med holdningsskapende arbeid blant barn og unge, særlig tiltak som retter seg mot rasisme, vold og bruk av rusmidler

